O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI KITOB PALATASI

Куч—адолатда

Адолат

Ўзбекистон «Адолат» СДПнинг ижтимоий-сиёсий, ҳуқуқий газетаси

1995 йил 22 февралдан чиқа бошлаган · 2000 йил, 7 апрель, № 12 (247) · Жума кунлари чиқади · Сотувда эркин нархда

9 апрель— Амир Темур туғилган кун

МИЛЛИЙ МАФКУРА — КЕЛАЖАК ПОЙДЕВОРИ

6 апрель куни Оқсарой қароргоҳида миллий мафкура масалаларига бағишланган йиғилиш бўлиб ўтди. Унда файласуф, тарихчи, сиёсатшунос, социолог, психолог, педагог ва адабиётшунос олимлар, журналистлар, таниқли адиблар, жамоат ташкилотлари вакиллари қатнашди.

Йиғилишда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов нутқ сўзлади.

Давлатимиз раҳбари бу йиғилишнинг асосий мақсади – жамиятимиз ҳаётидаги энг муҳим масалалардан бири бўлган миллий мафкура хусусида атрофлича фикрлашиб, олдимизда турган вазифаларни аниқ белгилаб олиш, уларни ҳаётга жорий этиш йўлларини муҳокама қилишдан иборатлигини айтди.

Барчамизга аёнки, биз инсоният тарихида ўхшаши, андозаси бўлмаган мураккаб бир даврни бошимиздан кечиряпмиз. Яъни, нафақат иқтисодий ҳаётимизда, балки онгу тафаккуримизда ҳам янгиланиш, ўзгариш жараёнлари кечмоқда. Албатта, бу осонликча рўй бераётгани йўқ, деди Юртбошимиз. Бу йўлда эскича қарашлар, одамларимизнинг онгида эски замондан сақланиб келаётган мутелик ва қуллик асоратларини, турли зиддиятлар, баъзан очиқдан-очиқ душманлик кайфиятларини ҳам енгиб олға бораётганимизни ҳеч ким инкор этолмайди.

Миллий мустақиллик, озодлик йўли, эркин ҳаёт қуриш аслида мана шундай машаққатли бўлади. Бунга кўҳна тарихдан ҳам, яқин ўтмишимиздан ҳам кўпдан-кўп мисоллар келтириш мумкин.

Бинобарин, Йўлбошчимиз таъкидлаганидек, мана шу ўзимиз танлаган мустақил тараққиёт йўлида аниқ марраларни кўзлаб яшашимизда, пировард мақсадимиз бўлган озод ва обод Ватан, эркин ва фаровон ҳаёт қуриш борасидаги интилишларимизда биз учун руҳий-маънавий куч-қувват манбаи, илмий асос – бу миллий ғоя, миллий мафкура бўлиши шарт.

Мамлакатимиз истиқлолга эришган дастлабки кунлардан бошлаб бу масалага алоҳида эътибор бериб келинмоқда. Миллий мафкуранинг ҳаётимиздаги ўрнини белгилаш, унинг илмий-назарий асосларини яратиш, мафкуравий тарбия йўналишларини ишлаб чиқиш, шу асосда жамиятимизда ижтимоий фикрни шакллантириш мақсадида амалга оширилган ишлардан барча хабардор.

Шу боис ҳам Президентимиз миллий ғоя, миллий мафкура масалаларига доимий эътибор қаратиб, ўз асарлари ва нутқларида бу масалага алоҳида урғу бериб келади. Айтиш жоизки, давлатимиз раҳбарининг бу борадаги қарашлари, фикр-мулоҳазалари йиғилиш қатнашчиларига тарқатилган янги тўпламда жамланган.

Бу мавзуга бағишлаб олиб борилаётган тадқиқот ишлари, изланишлар, нашр этилаётган китоблар, олимлар, ёзувчилар, маданият намояндаларининг матбуот, радио-телевидениедаги чиқишлари, ўтказилаётган тадбирлар, тарғибот-ташвиқот ишлари ҳам бу масаланинг нақадар кенг қамровли муаммо эканини тасдиқлайди, деди Ислом Каримов.

Албатта, олиб борилаётган ишларимиз, қарашларимиз барчаси бир хил савияда бўлмаса-да, уларнинг орасида жиддий ёндашувга асосланган, кишида фикр уйғотадиган изланишлар ҳам борлиги диққатга сазовор.

Мана шу чиқишларда билдирилаётган фикр ва қарашлар баъзан бир-бирига уйғун келмаслиги, айрим жойларда бир-бирига қарама-қарши бўлиши ҳам табиийдир. Лекин шу ҳолат замирида ҳам, бу борада олиб борилаётган ишларнинг маъно-мазмунида ҳам бугун халқимиз бошидан кечираётган ҳаёт учун бу масаланинг нечоғли долзарб эканини, унинг моҳиятини англашга катта қизиқиш ва интилиш мавжудлигини кўриш мумкин.

Давлатимиз раҳбари жамоатчилигимизнинг маълум бир қисми ҳали-ҳануз бу жараёндан узоқ турганини ҳам инобатга олишимиз ва бундай ҳолатдан тегишли хулосалар чиқаришимиз зарурлигини қайд этди.

Ислом Каримов бу борадаги фикрларини баён этиб, авваламбор, ўзининг келажагини кўрмоқчи ва қурмоқчи бўлган ҳар қандай давлат ёхуд жамият, албатта ўз миллий ғоясига суяниши ва таяниши кераклигини таъкидлади. Зеро, давлат тизими, уни бошқариш ва олиб борилаётган сиёсат аввало аниқ ва равшан ифодаланган мафкура асосига қурилмоғи лозим. Ўз миллий ғоясига таянмаган жамият инқирозга дучор бўлиши, ўз йўлини йўқотиб қўйиши муқаррар.

Иккинчидан, бугун биз тарихий ўзгаришлар даврида – яъни мустабид, тоталитар бир тизимдан эркин ва озод тизимга ўтиш шароитида яшамоқдамиз. Бу ўтиш даврида халқимиз ўзига хос, жуда катта ғов ва тўсиқларга дуч келиши, бу жараён катта курашлар орқали кечиши барчамиз учун аён бўлмоғи даркор. Халқимиз ва жамиятимизни мана шу даврда янги уфқлар сари бошлаш, даъват қилишда мақсадларимиз аниқ бўлиши керак. Йўлбошчимиз бундай мақсадларга аввало чуқур ўйланган ва пухта ишланган мафкура асосидагина етишиш мумкинлигини уқтирди.

Ўрта ва катта ёшли авлод эски тизим даврларини бошидан кечирган ва охирги ўн йил давомида қандай оғир йўлларни босиб ўтганимиздан хабардор. Учинчи масала шундаки, энди вояга етаётган ёшларимизни нима билан, қандай ғоя ва мафкура билан тарбиялашимиз керак? Улар қандай ғоя асосида, қандай ғоя негизида тарбия олиши, қандай эзгу мақсадларга интилиши керак? Қандай мафкура ва тафаккур улар учун қурол бўлиб хизмат қилмоғи лозим?

Тўртинчидан, тарбиявий-ахлоқий масалаларда, маънавий ҳаётда, керак бўлса, миллий манфаатларимизга мос келадиган сиёсатни изчил олиб боришда ўз йўлимизни йўқотмаслигимиз учун ғоявий бўшлиққа йўл қўймаслигимиз даркор, деди Президент.

Нега деганда, бугун дунёда бораётган курашлар ичида энг катта, энг таъсирчан кураш, аввало, мафкура майдонларида олиб борилмоқда ва бу курашда енгиш учун жуда катта маблағ, имконият ва кучлар сафарбар қилинмоқда.

Шундай вазиятда ёшларимизнинг баъзан сохта ғоялар орқасидан эргашиб кетаётгани биз учун катта хавфдир. Шу сабабли ҳам биз учун ўзимизга сувдек, ҳаводек зарур бўлган миллий ғоя, миллий мафкура керак.

Юртбошимизнинг фикрича, миллий ғоянинг яна бир муҳим аҳамияти шундан иборатки, у миллатимизнинг, халқимизнинг ўзлигини англашига, ўзининг миллий қадриятларини, урф-одатларини йўқотмасдан, уларни тиклаб, авайлаб, эъзозлаб, янги, ўсиб келаётган авлодга етказиб бериш учун хизмат қилиши керак.

Олтинчидан, миллий ғоя олдига қўйиладиган асосий талаблар ҳақида гапирмоқчи бўлсак, аввало унинг икки суянган тоғи – таянчи ҳақида фикр юритишимиз зарур.

Ислом Каримов миллий мафкурамиз, биринчи навбатда, халқимизнинг азалий анъаналарига, удумларига, тилига, динига, руҳиятига, бир сўз билан айтганда, миллий қадриятларимизга, халқимизнинг дунёқараши ва тафаккурига асосланиб, шу билан бирга, замонавий, умумбашарий, умуминсоний ютуқлардан озиқланган, уларни ўзига қамраб олган ҳолда, юрт тинчлиги, Ватан равнақи, халқ манфаати ва фаровонлиги йўлида хизмат қилмоғи даркорлигини айтди.

Еттинчи масала – миллий мафкура ҳеч қандай шаклда давлат мафкураси мақомига кўтарилмаслиги, айланмаслиги керак. У жамиятимиздаги қарашлар ранг-баранглиги, ғоялар хилма-хиллигини сақлаган ҳолда, уларни бир-бири билан курашишига, баҳслашувига, ҳар қандай партия, ҳаракат, ҳар қайси инсон, фуқаронинг ўз фикрини эркин ифода этиши ва уни ҳимоя қилишига зиён етказмаслиги ёки тазйиқ кўрсатмаслиги лозим.

Лекин, шу билан бирга, миллий ғоя давлатимиз, жамиятимиз, халқимизнинг юксалиши йўлида, буюк келажак барпо этишдек эзгу мақсадга эришиш ва жаҳон ҳамжамиятида ўзимизга муносиб обрў-эътибор топишимизга ягона байроқ, ягона бирлаштирувчи куч-қанот бўлиши шарт, деди давлатимиз раҳбари.

Йиғилишда сўзга чиққан "Жаҳон адабиёти" журнали бош муҳаррири, таниқли адабиётшунос О.Шарафиддинов, Ўзбекистон халқ шоири Э.Воҳидов, Ўзбекистон халқ ёзувчиси Саид Аҳмад, Ўзбекистон файласуфлар жамияти раиси И.Раҳимов, Тошкент шаҳар бош имом хатиби А.Турсунов, Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси раиси А.Орипов ва бошқалар миллий ғоя ва миллий мафкура масаласи мамлакатимиз истиқболи, келажагини белгилашда жуда муҳим омил эканлигини таъкидладилар. Бу борада таълим-тарбия жараёнини такомиллаштириш, чуқур илмий тадқиқотлар олиб бориш, зиёлилар билан бирга олимлари ўртасида доимий ҳамкорликни йўлга қўйиш, буюк аждодларимиз меросини ўрганиш ва тарғиб этиш, оммавий ахборот воситалари фаолиятини кучайтириш, маънавий-маърифий ишларни янги босқичга кўтариш катта аҳамият касб этади.

Президент Ислом Каримов йиғилишни якунлар экан, бу борадаги муаммолар негизига етиб бориб, миллий мафкура концепциясини тайёрлаш билан бевосита шуғулланадиган гуруҳ тузиш таклифини билдирди.

Бу гуруҳ миллий ғоя ва миллий мафкура ҳақида ҳозиргача эълон қилинган тадқиқотлар, китоблар, мақолалар, йиғилишда баён этилган фикр-мулоҳазаларни умумлаштириши, яхлит ва мантиқан тугал бўлган миллий концепция ҳолига келтириши керак.

Бу ишни кечиктирмай амалга оширишимиз даркор, деди Юртбошимиз. [illegible] – уларнинг интилиш ва ташаббусларини бир нуқтага жамлаш, бир мақсад сари йўналтириш, шу асосда миллий мафкурамизни ривожлантириш ва халқимиз онгига сингдиришдан иборат.

Беҳзод УСМОН (ЎзА).

• *Бизнинг мусоҳаба*

ҲОКИМ ПАРТИЯЛАРГА ТАЯНАДИМИ

ёхуд партиялар ҳокимгами?..

— «Адолат» социал-демократик партиясининг адолатли йўлида кимлар жавлон урмоқда?
— Партиянинг меҳнат жамоаларида, маҳаллаю, қишлоқларда, оилада ўрни борми?
— Партиялар кураши: жамиятда у қандай кечаётир?
— Мақсад муштарак бўлса...

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ ДЕПУТАТИ, ҚИБРАЙ ТУМАНИ ҲОКИМИ МИРЗАМАШРАБ ҚЎЧЧИЕВ БИЛАН СУҲБАТ

— Суҳбатимиз мавзуси асосан партияларнинг, хусусан, «Адолат» социал-демократик партиясининг [illegible]

[illegible] бошлаган эдик. Бўлажак эрининг «фамилиясига ўтмаган» қизни «маданияти пастроқ»қа чиқарардик.

Буни қарангки, авжи палласига чиққан кезларда коммунистик партия ҳатто оилалардаги бешикдан тортиб ўликларнинг кафанигача чанг солганди... Чақалоқлар ётадиган (пировардида, уларнинг суяк ва мускуллари тўғри ривожланишига хизмат қиладиган) бешик кўзимизга «хурофот матоҳи» бўлиб кўринарди. Ўғил болаларни хатна қилишдек асрлар синовидан ўтиб келаётган қадриятимиз ҳам «таомилдан чиқа бошлаган», аниқроғи таъқиқланаётганди.

Қазо қилган ота-онаси ё бошқа жигаргўшасини кафанга ўраб кўмганлар — «Совет тузумига», «Жонажон коммунистик партия ғояларини тушунмаган» деб ҳисоблана бошлаганди. Коммунистик партия билетидан, шунинг баробарида мансабидан айрилиб қолишидан қўрқиб ўз отаси ё онасининг жанозасига қатнашмаган айрим ношуд кимсалар ҳали-ҳануз афсус-надомат чекиб юрганларини тўғри тушунмоқ керак.

Хонадонларимиз деворлари ҳам «мафкура ойнаси» экан шекилли, ундаги нарсаларга бефарқ қарамайдиган бўлгандик. Раҳматли узун соқолли буваларимиз, бобо-ларимиз ҳамда бежирим камзул кийиб, шол рўмол [illegible]

аъзо бўлган онгли, тафаккурли замондошларимиз ҳам муштарак мақсад йўлида ҳаракат қилишаётганини биргина туманимиз мисолида кўриб турибмиз. «Оила» йили»да туманимиздаги барча оилаларга кўнгилдагидек хизмат кўрсатиш, оила муаммоларини маҳаллаларнинг ўзида ижобий ва амалий ҳал этиш мақсадида мавжуд 88 та маҳаллада маҳалла оқсоқоллари фаолият кўрсатишлари учун алоҳида хоналар ажратиб, баъзи жойларда янгидан қуриб, жиҳозлантириб берган бўлсак, бунинг самараси ҳам шунга яраша бўлди.

Мамлакатимизда «Аёллар йили» деб эълон қилинган йилда эса биз шунга мутаносиб равишда «Мактаб ва боғчалар фаолиятини яхшилаш» вазифаларини белгилаб олдик. Амалий ишга киришилди. Ўнқўрғондаги «Обод» маҳалласида 240 ўринли янги мактаб фойдаланишга топширилди. «Ёнариқ» маҳалласидаги 32-мактаб қайтадан бунёд этилаётир. Байтқўрғон, Дўрмон қишлоқ фуқаролар йиғини ҳудудларидаги мактаблар кенгайтирилди. Қўшимча синфхоналар қурилиб, жиҳозлантирилди. Умуман, туманимиздаги мавжуд 48 та мактаб ва 44 та боғчада таъмирлаш, замон талаблари даражасида жиҳозлантириш ишлари амалга оширилди.

«Соғлом авлод йили» деб эълон қилинган жорий йилда эса бунданда улканроқ вазифаларни амалга оширяпмиз. Мазкур йилга мутаносиб равишда «Ёшлар йили» тадбирлари ишлаб чиқилди. Ёшлар ва соғлом авлод тушунчаси ҳамоҳанг-ку! Мақсад — соғлом авлод йилида шунга муносиб ёшларни камол топтиришдир!

Айни дамларда туманимиз мактабларида таълим олишаётган энг иқтидорли ўқувчиларни танлаб, илғор хорижий ўқув муассасаларига юбориш ўзига хос анъанага айланиб қолган. Ҳозирги кунда ўндан ортиқ ўғил-қизларимиз Америка, Англия каби давлатларда таълим-тарбия олишаётир.

Туман ҳокимлигида ҳар ойнинг йигирманчи кунида туманимиз ёшлари билан учрашув —очиқ мулоқот ўтказилмоқда. Бу тадбирда ҳар гал уч юз нафар атрофида ўғил-қизлар қатнашмоқда. Улар билан мулоқотимиз шу қадар ажойиб баҳсларга айланиб кетадики, ҳатто, баъзи ёшлар туманимиз ҳокимлиги фаолиятига ҳам ўз муносабатини дадил айтмоқдалар. Жойлардаги муаммолар ва уларнинг ечими ҳақида илғор ёшларнинг мулоҳазаларини бир эшитсангиз!..

Албатта, бундай ишларни амалга оширишда сиёсий партияларнинг ҳам хизматлари салмоқли бўлаётганини таъкидлаш жоиз. Айтайлик, ёшлар билан мулоқотлар даврида «Адолат» социал-демократик партиясининг туман Кенгаши фаоллари партия дастури, режалари, қонунчиликни равнақ топтиришга оид фикрларини тарғиб этсалар, «Ватан тараққиёти» партиясининг тумандаги фаоллари фан-техникага қизиқадиган истеъдодли ёшлар фаолияти билан қизиқадилар. Миллий тикланиш демократик партиясининг туманимиздаги фаоллари эса миллий қадриятларимизни равнақ топтириш борасида амалга ошираётган ишлари ҳақида ҳам шундай ижобий фикрлар айтиш мумкин.

Хўш, туман миқёсида амалга оширилаётган бундай ишлар бугунги кунда оилаларга таъсир этмайди, деб ўйлайсизми? Албатта, бунинг самарасини келажак кўрсатади!

— Ҳоким партияларга таянадими ёхуд партиялар ҳокимга, деган жўнгина савол замирида ҳам катта маъно мужассам экан. Буни биргина Қибрай туманида амалга оширилаётган ишлар жараёнини кузатиш асносида ҳам билиб олиш мумкин. Гапнинг индаллоси, муштарак мақсад йўлида барча сиёсий партия аъзолари, фаоллари, онгли, тафаккурли, ишбилармон, тадбиркор, меҳнаткаш кишилар бир тану бир жон бўлиб ҳаракат қилсагина — эзгу орзулар рўёбга чиқиши аниқ.

— Бу улуғвор йўлда барчамизга омад ёр бўлсин!

Тўлқин УСМОН ўғли суҳбатлашди.

МУАЙЯН ҒОЯСИЗ МИЛЛАТ ЙЎҚ

Муайян ғоясиз равнақ топган миллат йўқ дунёда.

Ўзбек халқи ўзининг узоқ тарихи мобайнида келажаги буюк давлат қуриш даражасида тараққий этган эканми, демак, у илгариги замонлардан ҳам муайян миллий ғояси ва ўз миллий мафкурасига эга бўлган. Айнан миллий ғоя ва миллий мафкура сусайган даврларда маънавий-маърифий тараққиёт таназзулга юз тута борган.

Халқимиз истиқлол туфайли жамиятни олға етакловчи ягона миллий ғоясига интилиш ва шу ғояни амалга ошириш учун миллий мафкурасини шакллантириш ва мустаҳкамлаш имконини қўлга киритди.

Бироқ, энди ана шу миллий ғоямиз ва миллий мафкурамизни кенг халқ оммаси орасида тарғиб қилишимиз керак. Чунки, ғоя одамлар онг-тафаккурига ўз-ўзидан сингавермайди.

Орамизда баъзан миллий ғоя ва миллий мафкурани шакллантириш ва мустаҳкамлашга тарғибни ўзича тушуниб, «Қани ўша миллий ғоя ва миллий мафкура?» – деяётганлар ҳам топилиб қолади. Бундайлар учун алоҳида уқтириб айтиш кераки, жамиятимиз ўз миллий ғояси ва миллий мафкурасига эга. Унинг пишиқ-пухта концепцияси муҳтарам Йўлбошчимиз томонидан яратилган ва кун сайин такомиллашиб боряпти.

Миллий мафкура бугун сиёсатимиз, иқтисодиёти-миз, маънавиятимизнинг ҳар бир жабҳасига муносабатда ёрқин намоён бўлиб турибди.

Биргина тарихга муносабатни олиб кўрайлик. Бугун бир пайтлар кўкларга кўтариб мақталган, «инқилоб» деб аталган, аслида эса қон тўкиш орқали ҳокимиятни эгаллаш бўлган ҳодисанинг номи «ҳарбий тўнтариш». Ватан озодлиги, истиқболи учун курашган жадид боболаримиз «халқ душмани» деган тамға билан қоралаб келинган бўлса, адолатни тиклаб, бугун уларнинг миллий озодлик ҳаракати фидойилари эканини эсдан чиқармаслигимиз шарт. Ёки Темурга, Бобурга, миллий меросимизга, муқаддас динимизга муносабатни олинг.

Бу миллий ғоя ва миллий мафкурани ҳар бир фуқаро онгида шакллантириш ва мустаҳкамлаш – бугун туб мақсад. Аммо бу мақсадга етиш, одамларда миллий ғоя ва миллий мафкура ҳақида кучли ижтимоий онгни шакллантириш ва уни бевосита ҳаётий дастуриламалга айлантириш учун ҳали жуда кўп ишлаш керак. Чунки, мустабид тузум даврида кишиларимиз фикр-ўйига сингиб кетган тушунчалардан қутулмай туриб бугун ҳаётни тушуниш ҳам, ундан ўзинг учун ўрин топишинг ҳам ниҳоятда мушкул. Борингки, бугун давлат, тузум, жамият, мулк, ҳуқуқ, тарих ва ҳоказо масалалар бўйича эски тасаввурлар билан яшаб бўлмаслиги аён.

Хўш, тасаввурларимизнинг қай бирлари эски? Улардан қандай қутуламиз? Янги тушунча ва қарашларни шакллантириш учун нима қилиш керак?..

Бугун бу саволлар маънавият ва маърифат ходимларини, миллий мафкура тарғиботчиларини, сиёсатчиларимизни ишлаш-изланишга, янги-янги йўл-йўриқ ва усуллар қидиришга ундаяпти.

Энг яхши йўл – бевосита ҳаёт ичига кириб бориш, одамлар билан юзма-юз туриб, миллий ғоя ва миллий мафкурамиз, унинг аҳамияти ва бугун учун зарурати хусусида сўзлашиш.

Республика Маънавият ва маърифат Кенгаши шу мақсадда пешқадам зиёлилардан иборат жамоатчи тарғибот-ташвиқот гуруҳлари ташкил этди. Бу гуруҳлар Қорақалпоғистон Республикаси ва барча вилоятлар бўйлаб муҳим ва долзарб маънавий-маърифий мавзуларда турли учрашув ва суҳбатлар ўтказади, маърузалар қилади.

Республика «Маънавият ва маърифат» маркази раҳбарининг муовини, филология фанлари номзоди Султонмурод Олим, Ўзбекистон Республикаси Президенти девони масъул ходими, исломшунос Зуҳриддин Ҳусниддинов, адабиётшунос олим, филология фанлари номзоди Зуҳриддин Исомиддинов, «Шаҳидлар хотираси» жамғармаси ижрочи директори, юридик фанлари номзоди Бобоқул Тошевлардан иборат гуруҳ Фарғона водийси вилоятларида «Миллий ғоя ва миллий мафкура – келажак йўли» мавзусидаги маънавий-маърифий тадбирлар мажмуини ўтказиб қайтди.

Тарғиботчилар аввал «Онгни ўзгартириш – туб мақсад (Миллий ғоя ва миллий мафкура тарғиботи таъсирчанлигига эришиш йўлида)», «Ислом ва диний экстремизм: ғоялар кураши», «Ўйлаб гапирсанг ҳам – ўйлаб гапир», «Миллий мафкура аҳамияти ва мафкурасизлик фожиаси)» «Ҳуқуқий онг равнақи маънавий баркамоллик белгиси сифатида» мавзуларида турли туманларда маъруза қилдилар. Кейин вилоят марказидаги муҳташам залда барча туманлардан келган вакиллар ҳузурида суҳбат қурдилар.

Бундай тадбирлар мажмуида вилоят, туман, корхона ва муассасаларнинг маънавият ва маърифатга мутасадди ходимлари, маҳалла оқсоқоллари, диний уламолар, меҳнаткаш халқ вакиллари қатнашди.

Одамлар мамлакатимизда маънавият ва маърифатни юксалтириш борасида амалга оширилаётган ишлар миллий ғоя ва миллий мафкурани кучайтиришга, миллий ғоя ва миллий мафкура такомили эса сиёсатимизни янада мустаҳкамлашга омил бўлаётганини дилдан ҳис этдилар.

Аҳоли ҳузурида миллат ва халқ тақдири ҳақида, ўзгараётган тезкор замон билан ҳамқадам бўлиш аҳамияти хусусида сўзлашишнинг самарали таъсирини ҳеч нарса билан ўлчаб бўлмайди.

Буни тадбирлардаги иштирокчилар фаоллиги, қизғин баҳс-мунозара, савол-жавоблар ҳам тасдиқлаб турди.

Мурод ҲОШИМОВ.

Ислоҳот сабоқлари

«МИРИШКОР»ДАН ҲАММА МИННАТДОР

Қишлоқда иқтисодий ислоҳотларни чуқурлаштиришда тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш қанчалик муҳим аҳамият касб этишини таъкидлаб ўтиришга ҳожат бўлмаса керак. Чунки бугунги кун мулкдорлари ишлаб чиқаришни ривожлантириш, қўшимча иш жойларини яратиш, бозор инфратузилмасини барпо этиш орқали қишлоқ ҳаётидаги кўпгина оғриқли муаммоларни ҳал этишда ташаббус ва қатъият кўрсатмоқдалар.

Самарқанд туманидаги «Миришкор» деҳқон хўжалиги хусусида шундай айтиш мумкин. Унинг ташкил топганига ҳали кўп вақт бўлгани йўқ. Дастлабки пайт айримлар «Миришкор» йирик ширкат хўжаликлари билан рақобатлаша олмай уларнинг соясида қолиб кетади, деб тахмин қилишганди. Лекин аксинча бўлиб чиқди. Бугун деҳқон хўжалигига қарашли 40 гектар ер ғоят юқори самара бермоқда. Шаҳар савдо тармоқларига юзлаб тонна помидор, бодринг, карам, картошка етказилмоқда. Деҳқончиликда рентабеллик 57 фоизни ташкил этаяпти. 75 киши янги иш ўрни билан таъминланган.

Уларнинг ойлик маоши ўртача 10 минг сўмга бормоқда.

«Миришкор» деҳқон хўжалиги раҳбари Абдурауф Давроновнинг таъкидлашича, тадбиркорларнинг эркин меҳнат қилишлари учун туман ҳокимлиги ҳамма шароитни яратган. «Агромашсервис», «Кимёсервис» ва банк идоралари билан муносабат амалий ёрдам асосида қурилган. Шу боис «Миришкор» янги ишларга қўл уриб, фаолият доирасини кенгайтирмоқда. Бу ерда қурилган 2 гектарлик иссиқхонадан ҳозиргача 60 тонна сабзавот териб олинди. Ҳозир эса голланд технологияси асосида карам кўчатлари экилмоқда. Эртанги картошкадан эса 400 центнердан ҳосил олишни мўлжаллаб туришибди. Шу билан бирга 100 бош қорамол парваришлаш учун ферма қуришга киришилди. «Миришкор»нинг банкдаги ҳисоб рақамида миллионлаб сўм маблағи бор. Шу боис йирик ширкат хўжаликларидан фарқли равишда у ўғит, ёнилғи ва техника сотиб олишда, эркин фаолият кўрсатишда қийналмаяпти.

Ҳар бир ҳаракат, интилиш замирида шахсий манфаатдорлик уйғунлашгани эса деҳқон хўжалиги учун ривожланишнинг янги имкониятларини очмоқда.

Зоҳир ТЎРАҚУЛОВ.
«Адолат»нинг ўз мухбири.

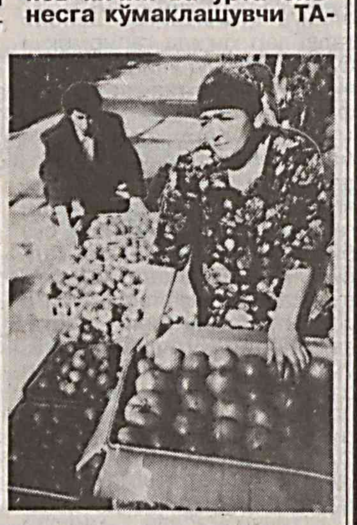

СУРАТЛАРДА: 1. Тадбиркор Абдурауф Давронов кичик ва ўрта бизнесга кўмаклашувчи ТАСИС — АФИД лойиҳаси раҳбари, олмониялик мутахассис Серви Набуурс билан ҳамкорлик режасини тузмоқда.

2. «Миришкор»га қарашли иссиқхона ишчиси Махбуба Асадова янги ҳосилни истеъмолчиларга жўнатишга тайёрламоқда.

Муаллиф олган суратлар.

2000 йил — Соғлом авлод йили

СОҒЛОМ АВЛОД ҲАҚИДА ҚЎШИҚ

Озод Ватан фарзандлари,
Обод Ватан фарзандлари,
Эй, келажак эгалари,
Қўл чўз, талпин қуёш сари.
Эртанг порлоқ, йўлинг хақ йўл,
Соғлом авлод, сенга оқ йўл!

Соғлом авлод – бахтли авлод,
Дастуринг тахт – тахтли авлод,
Соғ бўл, улғай, эркин ва шод,
Ўқи, ўрган, бўл улуғ зот.
Эртанг порлоқ, йўлинг хақ йўл,
Соғлом авлод, сенга оқ йўл!

Соғлом танда – соғлом фикр,
Спортчи бўл, от мин учқур,
Келгай омад, машқ қил чуқур,
Озод, хурсан, қилгин шукур!
Эртанг порлоқ, йўлинг хақ йўл,
Соғлом авлод, сенга оқ йўл!

Ватанни сев, ҳамда англа,
Юртбошимиз сўзин тингла,
Фидойи бўл, йўлни ўнгла,
Эй Мамажон, сафни тенгла.
Эртанг порлоқ, йўлинг хақ йўл,
Соғлом авлод, сенга оқ йўл!

Мамажон ХОЛИҚОВ.

Замондошларимиз

МЕҲР ҚОЗОНГАН АЁЛ

Каттақўрғон шаҳар нотариал идорасидан ишини битказиб чиқаётган аёлларнинг сўзлари диққатимни тортди.

— Барака топсин, Матлубаой, ажойиб аёл экан, — деди ёши улуғ онахонлардан бири. — Ишимизни бир зумда битказиб берди.

— Нимасини айтасиз, — уни маъқуллади ҳамроҳи, — Матлубахоннинг мижозларга ширин муомаласи, фуқаролар манфаатини кўзлаб иш юритиши, айниқса, демократик мамлакатимизда инсон ҳуқуқларини эринмай тушунтириб, тўғри маслаҳат бериши билан кўпчиликнинг меҳрини қозонган.

Бу онахонларнинг Каттақўрғон шаҳар нотариал идорасининг катта нотариуси Матлуба Неъматова шаънига билдирган дил каломи эди. Уни қарийб йигирма йиллардан буён танийман. У Самарқанд давлат дорилфунунининг ҳуқуқшунослик куллиётини имтиёзли диплом билан битиргандан сўнг Иштихон туманидан Каттақўрғон шаҳридаги зиёли Ҳакимовлар оиласига келин бўлиб тушди. Илк фаолиятини бу ердаги педагогик билим юртида ҳуқуқшунос ўқитувчиликдан бошлади. Ўша йиллари талабаларга қонунчилик ва инсон ҳуқуқлари ҳақида таълим бериш билан бирга «Сиз ўз ҳуқуқингизни биласизми?», «Қонун ҳамма учун баравар» мавзуларида давра суҳбатлари ҳам ўтказди.

1985 йили Матлуба Неъматова шаҳар суди ижрочиси вазифасида ишлади. Ҳозир эса беш йилдан буён Каттақўрғон шаҳар нотариал идорасида катта нотариус бўлиб ишлаяпти.

Матлуба Неъматова ота изидан бориб, мустақил Ўзбекистонимизда ҳуқуқий демократик давлат қуришнинг асосий тамойилларидан бири — қонун устиворлигини таъминлашга ҳисса қўшиб келмоқда. Иш жараёнида ҳар бир нарсага адолат юзасидан ёндошаяпти. Маълумки, баъзи жойларда айрим аҳоли ўртасида меросхўрлик даврида ўз ҳуқуқларини, қонунни яхши билмаганликлари сабабли англашилмовчиликлар келиб чиқади. Натижада мерос қолдирувчининг фарзандлари ўртасида низолар пайдо бўлишига сабаб бўлади. Баъзан ака-укаси билан, опа-сингилиси билан мерос талашиб, суд эшигигача борадилар. Матлуба Неъматова эса ана шундай чалкашликларнинг олдини олиш учун ишдан бўш вақтларида маҳаллаларда бўлиб, аҳоли ўртасида қонун ва инсон ҳуқуқини, меросхўр нималарга эътибор бериши, яъни, ота-она ҳаётлиги даврида мол-мулкини қонуний қилиб нотариал тартибда фарзандларига васиятномалар беришлиги тўғрисида суҳбатлар уюштиради. Ҳа, у ҳар куни бўлмаса ҳам кун ора маҳалла, корхона, ташкилотларда бўлиб, ҳуқуқий мавзуларда тушунтириш ишлари олиб боради. Нотариус сифатида, ҳуқуқшунос сифатида одамлар дардини эшитади, уларга қимматли маслаҳатлар беради. Матлубанинг ана шундай саъй-ҳаракатлари туфайли фуқаролар ва юридик шахслар ўртасида низолар келиб чиқишининг олдина олиняпти.

Матлуба Неъматова ҳар куни эрталаб ишга кетаётганда отасининг «Касби коримиздан қатъий назар одамларга ҳалол хизмат қилайлик, ҳар бир ишни олиб бораётганда адолатли тарзда ёндошайлик. Шундагина эл бизга раҳмат айтади. Эл олқиши эса олтиндан қиммат» деган ўгитларини такроран кўнглидан ўтказади. Матлуба одамларга самимий ва ҳалоллик билан хизмат қилаётганлиги туфайли ҳам олқиш олаяпти.

Матлубанинг ана шундай фидокорлиги, эл-юртига кўрсатган ҳалол хизматлари туфайли Каттақўрғон шаҳар аҳолиси уни ўтган йили шаҳар Кенгашининг депутати этиб сайлади. Унга билдирилган бу катта ишонч Матлуба Неъматованинг ғайратига янада ғайрат улади. Шунинг учун ҳам у тез-тез сайловчилари ҳузурида бўлиб, дардини эшитади, уларга ҳамнафас бўлади. Депутат сифатида сайлов округига тегишли ишларни амалга оширишда фаол иштирок этаяпти. Хуллас, Матлуба ўз хизматлари билан эл меҳрини қозонаётган ажойиб замондошларимиздан бири.

Асқар ЖАЛИЛОВ,
«Адолат» мухбири.

«Бухоротекс» акциядорлик жамиятининг Қоракўлдаги йигирув фабрикаси жамоаси меҳнатда юқори натижаларга эришмоқда. Техника назорати бўлими бошлиғи Гулнора Очилова (суратда ўртада) ишчилар Муҳиба Ҳикматова ва Дилдора Раҳмонова тайёрлаган маҳсулотларининг сифатини кўздан кечирмоқда.

* * *

«Бухоро қоракўл заводи» акциядорлик жамияти мўйна цехининг моҳир тикувчиси Шарифа Ҳалимова доимо виждонан ишлаб, сифатли маҳсулотлар тайёрлашга эришмоқда.

СУРАТДА: тикувчи Шарифа Ҳалимова.
Сергей ПОЛЕТАЕВ олган суратлар.

* * *

«Ўзавтогаз» ҳудудий бирлашмасининг Самарқанд вилояти бўлимида мижозларга хизмат кўрсатиш тобора яхшиланиб бормоқда. Унга бўлимнинг ишчан ходими Абдусаттор Аминов ҳам муносиб ҳисса қўшаяпти.

СУРАТДА: Абдусаттор Аминов хизмат вазифасини адо этмоқда.

Т. ЗОҲИДОВ олган сурат.

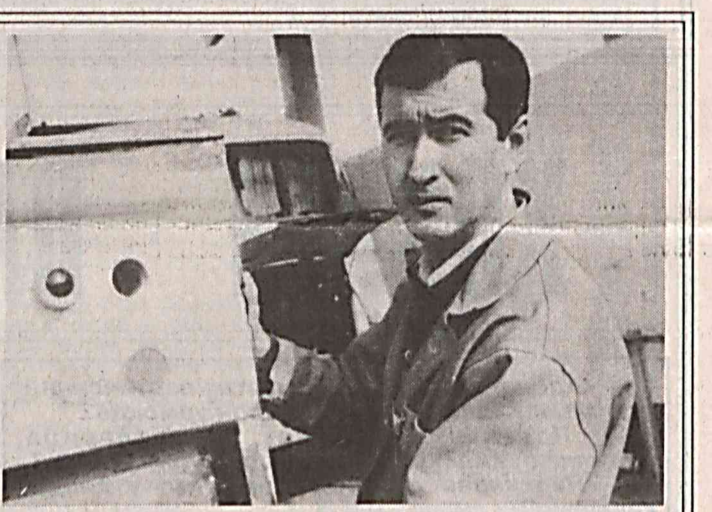

Суд залидан

РАШК БАЛОСИ

ОҚИБАТДА АЁЛ ЭРИНИ ПИЧОҚЛАБ ҚЎЙДИ

Бугун вилоятда дув-дув «миш-миш» тарқалди.

– Эшитдиларингми, Гулистон Давлат Дорилфунунининг ўқитувчиси Баҳодир Сатторқуловни ниқоб кийган шахслар кечаси ўлдириб кетишибди.

Орадан икки-уч кун ўтгач, яна бошқа ваҳима тарқалди.

– Домлани ким ўлдирганини биласизларми, ўзининг хотини Жумагул ўлдирган эмиш...

– Ўзини хотини, йўғ-е! Ишонмайман!..

Хуллас ана шундай «миш-миш», «деди-дедилар»нинг адоғи йўқ эди. «Шамол бўлмаса, дарахтнинг учи қимирламайди» дейдилар...

Баҳодир ва Жумагул севишиб турмуш қурган, 1986 йилдан бери бирга яшаб келаётган эди. Ўртада 3 нафар фарзандлари бор. Эр-хотин Гулистон Давлат Дорилфунунида ҳам бирга ишларди. Улар шаҳарда бирнеча уй ва савдо шохобчаларига эга бўлиб, анчагина бойлик орттиришдилар. Бу аҳил, тотув ва иноқ оилага барчанинг ҳаваси келар эди. Аммо бу иноқлик ва тотувликка «кўз» тегди. Кейинги пайтларда эр-хотин орасидан тез-тез қора мушук ўтиб, оилада жанжал чиқадиган бўлиб қолди. Ширин турмушлари захризақумга айлана бошлади. Жанжалнинг асосий сабаби рашк эди. Унинг орқасидан эр-хотин тез-тез жанжаллашар, бир-бирлари билан келишолмай қолардилар. Худди шундай кунларнинг бирида Жумагул рўзғорга харид учун бозорга боради. Сумкаси оғир бўлганлиги учун уйга таксида келади. Шу пайт уйда ҳозир бўлган Баҳодир яна уни рашк қилиб, кейинги пайтларда таксида юрадиган бўлиб қолдинг, «қанақа машинада келдинг?» дея жаҳл билан уни тергай бошлайди. Эр-хотин бироз тортишгач, Жумагулни қўшнилари меҳмондорчиликка чақириб кетишади. Жумагул кечки овқатни ҳозирлаётганда Баҳодирнинг таниши А. Сулаймонов келиб қолади. Хотини меҳмондорчиликка кетгач, Баҳодир танишига пул бериб бир шиша арoқ олиб келишни сўрайди. Иккаласи бир шиша ароқни ўртада бир оз ичишгач, А. Сулаймонов рухсат сўраб чиқиб кетади.

Жумагул меҳмондорчиликдан кеч соат 23.00 ларда қайтади ва болаларига жой солиб, ўзи ҳам улар билан бирга ухлаб қолади.

Кечаси соат тахминан 2 дан 30 минут ўтганда Жумагул уйқудан уйғониб кетади, қарасаки, эри ечинмай диванда ухлаб қолган экан, У Баҳодирни уйғотиб, жойига ётқизмоқчи бўлади. Аммо мастлиги, карахтлиги ҳамон тарқамаган Б. Сатторқулов яна хотинини зуғумга олиб, «кейинги пайтларда бегона эркаклар билан машиналарда юрадиган бўлдингми, боя сени уйга ташлаб кетган ким эди» дея дўқ-пўписа қила бошлайди. Хотинидан жавоб ололмагач, жаҳли чиқиб, унинг бурнига, лабларига, бошларига аямай ура бошлайди. «Сени ўлдираман, яхшиликча уйдан чиқиб кет десам кулоқ солмадинг. Энди ўзингдан кўр, сени ҳозир сўяман» дея нариги хонадан пичоқ олиб келади.

– Эрим пичоқни бўйнимга тақади, – дейди суд жараёнида Ж. Сатторқулова. – Мен унинг нияти ёмон эканлигини сезиб, пичоқни бор кучим билан ушладим. Аммо пичоқ бўйнимни кесди. Қўлларим ҳам қора қонга беланиб, суягимгача кесилди. Ўртамизда олишув бошланди. Шу орада пичоқ Баҳодирнинг қўлидан ерга тушиб кетди ва мен уни эгаллаб олдим. Эрим «сени энди бўғиб ўлдираман» деб менга ташланди. Шу вақтда эрим ўзини менга ташлаганда, унинг гавдасига менинг қўлимдаги пичоқ санчилиб қолди. Унга пичоқ тўсатдан кириб кетди, ўзим билмаган холда эримни ўлдириб қўйдим. Агар ўшанда қаршилик кўрсатмаганимда, у албатта менинг бошимга етган бўлар эди. Мен дастлабки терговжараёнида эрининг қотили деган номни олмаслик учун, «уйимга ниқобли босқинчилар кириб, турмуш ўртоғимни ўлдириб кетди» деб кўргазма бердим. Ўғлимни ҳам шунга мажбур этдим. Яна айтаман эримни ўлдирмоқчи эмас эдим. Менга енгиллик беринглар.

Суд мажлисида гувоҳ сифатида сўроқ қилинган шу оила фарзанди З. Сатторқулов шундай деди:

– Ўша кечаси дадамнинг жон аччиғида қичқирганини эшитиб, уйғониб кетдим. Югуриб ётоқхонага кирдим. Дадам қонга беланиб ерда ётар, унинг ёнида фақат онам бор эди. У «қўшниларни чақир» деди. Кейин участка назоратчисига хабар бермоқчи бўлдим, аммо уни топа олмай қайтиб келдим. Онам менга ўшанда: «Агар милиция ходимлари сўраса, уйга учта ниқобли босқинчилар келиб дадамни ўлдириб кетишди», – деб айтасан дедилар. Аслида ўша куни ётоқхонада дадам ва онамдан бошқа ҳеч ким бўлмаган.

Жабрланувчи сифатида сўралган, марҳумнинг укаси Абдурашид Сатторқулов акасини судланувчининг бир ўзи ўлдирмаганлигини, унинг шерикларини ҳам топиб, жавобгар қилиш кераклиги ҳақида кўрсатма берди.

Туман суди гувоҳ А. Сулаймоновнинг ҳам кўрсатмаларини диққат билан тинглади. Воқеа содир бўлган жойда марҳум ва судланувчининг олган жароҳатлари, қон излари ҳақидаги эксперт хулосалари ва тиббиёт экспертизаси хулосалари, тузилган баённома ва кўрсатмаларни ўрганиб чиқди. Суд тиббий-экспертиза хулосаларига таянган холда жароҳатлар келиб чиқиши механизми ва характери ўрганилиб, судланувчи кўрсатмалари билан солиштирилганда судланувчининг ўзини ҳимоя қилганлиги маълум бўлди. Суд-тиббий экспертиза хулосаларида эксперт мутахассис, судланувчидаги жароҳатлар пичоқ билан ташқи мухит томонидан етказилмаганлиги, айбдорнинг ўзига ўзи бундай жароҳатни етказаолмаслигини билдиради. Суд қотиллик қасддан эмас, ўзини ўзи ҳимоя қилиш чегарасидан чиқиш оқибатида содир этилган деган хулосага келди. Шу сабабли судланувчининг айбини Жиноят Кодексининг 100-моддасига қайта квалификация қилиш лозим бўлди. Суд судланувчига жазо тайинлашда унинг айбига иқрор бўлиб, пушаймон бўлганлигини, биринчи марта судланишини, қарамоғида 3 нафар фарзанди борлигини енгиллаштирувчи ҳолат деб топсада, унинг ҳаракати оқибатида оғир оқибат келиб чиқиб, одам ўлганлигини назарда тутиб, судланувчига озодликдан маҳрум этиш билан боғлиқ жазо тайинлашни лозим деб топди. Хуллас судланувчи Жумагул Сатторқулова Ўзбекистон Республикаси Жиноят Кодексининг 100-моддаси билан айбдор деб топилиб, уч йил муддатга озодликдан маҳрум этилди.

Мақолага нуқта қўйишдан олдин баъзи фикр-мулоҳазаларимни билдирмоқчи эдим. Халқимиз ким агар уйли-жойли, мол-мулкли бўлса, яхши кунларингизга буюрсин, дейди. Бу гапнинг тагида жуда катта маъно бор. Мен бу бойлик, мол-мулк қайси йўллар билан келганлиги ҳақида тухтамоқчи эмасман. Демоқчиманки, бойлигинг дунёинг бўлса-ю, уйингда тинчлик-тотувлик бўлмаса, бундай бойлик нимага, кимга керак? Кечагина «Тоҳир ва Зуҳра» бўлган эр-хотин ўринсиз рашк орқали бир-бирига ёв, душман бўлса бунга нима дейиш мумкин! Бойлик, мол-дунё бу ўткинчи. Меҳр-оқибатни унутмайлик, бир-биримизнинг қадримизга етайлик азизлар. Зеро, Сатторқуловлар воқеаси барчамизга сабоқ бўлсин.

Муҳаммад ЯХШИБОЕВ,
Мирзаобод туман суди раиси.

Турмуш чорраҳаларида

АЁЛДАН ЧИҚҚАН «ОТЕЛЛО»

Манманлик ва худбинлик нималарга олиб келиши мумкин?

Қамоқхона туйнугидан мўралаган ойнинг нури камера ичини ёритиб юборди. Сочлари ёйилган, бошини икки қўли орасида ушлаган махбус аёл тўлин ойга бир пас термулиб қолди. Қаршисида оқ шарпа пайдо бўлганлигини пайқаб, қўрқувдан қўлларини ёқасига юборди.

– Ким, кимсан? – деди аёл қалт-қалт титраб.

– Бу мен, Рустамман, – деди оқ шарпа тилга кириб.

– Рустам? Ахир сиз...

– Ҳа, мен ўлганман. Фақат жисмим ўлган, руҳим эса сени бир зум ҳам тинч қўймайди.

– Мен, мен қўрқиб кетяпман...

– Пичоқ урганингда қўрқмаган эдинг-ку? Мана сен ва мендан бошқа ҳеч ким йўқ. Кел, бир пас гаплашиб олайлик. Эслайсанми, сен билан менинг учрашувимизни, Жамила.

– Эсимда, эсимда.

– Ўша учрашувга ҳам янглишмасам йигирма йилча бўлиб қолди. Ўшанда сен билан биз институтда ўқирдик. Мен иккинчи курсда сен эса биринчида. Сени бир кўрдим-у, эс-хушимдан айрилиб қолгандим. Сенинг шаҳло кўзларинг, сирли нигоҳларинг оромимни ўғирлаганди. Атрофингда парвона бўлган йигитларни доғда қолдириб, ишқингни қозонишга мушарраф бўлгандим.

– Бўлди, кўп юрагимни эзманг, – дея елкаси силкиниб йиғлашга тушди.

– Гапимни бўлма, Жамила. Тўрт йил давомида Лайли-Мажнун бўлиб юрганларимиз, ўқишни тугатиб менинг қишлоққа қайтганим, сенинг ота-онанг менга турмушга чиқишингга розилик берганликлари, ҳамма-ҳаммаси хотирамга муҳрланиб қолган. Турмушимизнинг дастлабки кунлари қандай қувончли кунлар эди. Сени бир дақиқа кўрмасам соғиниб қоладиган, қуёш ботишини илҳақлик билан кутадиган кунларимни эсласам юрагим орзиқиб кетарди. Сен қишлоғимиздаги келинчакларнинг энг олди эдинг. Ҳамма сенга ҳавас қиларди. Гарчи шаҳарда ўсган бўлсанг-да, қишлоқ шароитига тез мослашганинг, ҳар тонг ҳовлига сув сепиб супуришларинг, сигир соғиб, бўрсилдоқ нонлар ёпганингни одамлар яқин-яқингача гапириб юришарди.

– Тўғрисини айтсам ўша дамлар менга ҳам қадрли эди, – дея тасдиқлади Жамила.

– Сенинг қачон одамгарчиликдан чиқиб, худбинлик ва манманлик касалига гирифтор бўлганингни пайқамай қолибман. Эҳтимол, ишхонамдан ажратилган янги уйга кўчиб ўтиб, алоҳида рўзғор бўлиб яшай бошлаганимизда бошлангандир. Бир эмас, тўрт фарзанд – икки ўғил, икки қизни вояга етказиб уларнинг орзу-ҳавасини кўрмоқчи эдик. Афсус орзуларим саробга айланди.

– Рустам ака илтимос, – ўтган гапларни эслатиб юрак-бағримни тиғламанг.

– Гапимни бўлма. Дарду хасратларимни тўкиб юрагимни бўшатиб олай. Йўқса, қабримда тинч ётолмайман.

Ҳамма гап сенинг «гап» ўйнаганингдан бошландими, ёки моянамиздан орттирган жамғармамизнинг кўпайиб қолганиданми, ишқилиб босар-тусарингда ўзгаришларни кеч пайқадим. Гап ўйнагагн дугоналаринг ҳам оғзи ботир, чапани аёллармиди-ей, ишқилиб муамолангда икки гапнинг бирида эркакчасига сўкиниб гапирадиган одат чиқардинг. Булар ҳам ўткинчи деб эътибор қилмабман. Кунда ё кунора ичимлик ичиб келишинг одатий тусга айлана бошлади. Сени бу йўлдан қайтарай деб уришдим, койидим. Кези келганда ялиниб ялворишдан ҳам тоймадим. Афсуски, фойдаси бўлмади. Мени худа-беҳуда қаёқдаги аёллардан рашк қиладиган, беҳаё сўзларинг билан юрагимни қон қиладиган бўлдинг, Сиқилганимдан сочларимга оқ оралади. Юрак ўйноғи дардига гирифтор бўлдим.

– Англаяпман. Айбим катта, тан оламан.

– Ҳа, айбинг жуда катта эди. Афсуски ўшанда буни тан олгинг келмасди. Ҳар гал хотинлар «гап»идан маст-аласт бўлиб келганингда оиланга, эрингга, фарзандларингга қилдан қийиқ ахтариб зуғум ўтказадиган бўлиб қолдинг. Бир гал тўнғич қизимиз Дилшода «аяжон, бўлди энди ичманг, дугоналарим мени аянг «алкаш» деб масхара қилишяпти» деганида сен қутуриб, уни зор қақшатиб, роса калтаклаган эдинг. Мен афти моматалоқ бўлган шўрлик қизимни сенинг чангалингдан зўрға қутқариб қолган эдим. Бир гал аччиқ устида мўмин-қобилгина ўғлимиз Хуршиднинг юзига пиёладаги қайноқ чойни сепиб юбординг. Шўрлик боланинг «дод» дея жажжи қўлчалари билан юзини чангаллаб, чириллаб йиғлаганлари ҳамон қулоғимдан кетмайди. Билсам сен она меҳри деган юксак туйғулардан ўша пайтларда маҳрум бўлган экансан. Фарзандларим сендан юрак олдириб қўйган, ичиб келганингда улар калхатдан бекинган жўжалардек ўзларини турли бурчакка уриб, жонларини сақларди. Энг ёмони сен мени эр ўрнида кўрмас эдинг. Ажралишайлик десам ўртада гулдай тўрт нафар фарзанд бор. Ажрашмай десам сенинг қилиқларинг жонимга теккан эди. Начора ўзим суйган ошни ўзим еймандa.

– Гапларингиз тўғри! Афсусдаман. Бироқ кеч, нима қилай?

– Охирги кунимизни эсла. Ўша куни ҳам тун ярмидан ошганда уйга маст-аласт қайтдинг. Сенинг келишингни кутиб мен ҳам ухламай ўтирган эдим. Менга кўзинг тушиб: «Ҳа, шеф ҳали ҳам ухламадиларми? Ёки сиз ҳам ўйнашингизнинг олдидан келдингизми?» дединг пичинг билан. Димоғимга гуп этиб ароқнинг қўланса хиди урилди. Сенга бир гап ортиқча, иккита гап камлигини билиб, индамадим. Яна ғашимга тега бошладинг. Чидаб туролмасдан юзингга шапалоқ тортиб юбордим. Телбаларча ўрнингдан турдинг, қиёфанг қаҳрли тусга кирди. Бир пайтлар мени мафтун айлаган ўша сеҳрли, шаҳло кўзларинг энди менга совуқ ва нафратли боқарди. «Жонимга тегдинг, сендан қутилмасам бўлмайди» деб нариги хонага чиқиб кетдинг. Зум ўтмай ўткир ошпичоқ билан остонада пайдо бўлиб мен томон яқин кела бошладинг. Мен сени пичоқ билан қўрқитмоқчи деб ўйлаб кўксимни очиб бердим. Кўзларингдаги совуқ нура бир лаҳза хис этиб, сесканиб тушдим. Сен эса, совуққонлик билан пичоқни нақд юрагимга санчдинг.

– Мен, мен ўлдирмоқчи эмасдим. Нима қилиб қўйдим, эй худо. Мана шу совуқ ва тор қамоқхона наҳотки менга маскан бўлиб қолган бўлса? Ҳам отасидан, ҳам онасидан айрилган фарзандларимиз тақдири нима бўлади?

– Буни аввалроқ ўйлашинг керак эди. Энди эса кеч. Қилмишингга яраша жазоингни олмай қолмайсан...

Анорбой НОРҚУЛОВ.

Адолат

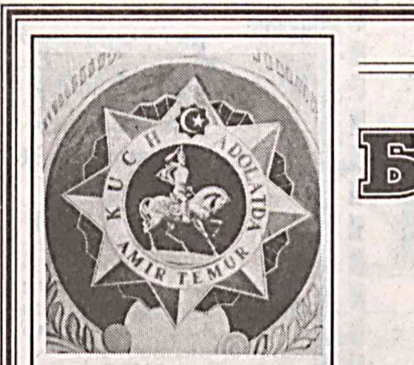

● 9 апрель—Амир Темур туғилган кун

БУЮК ШАХСЛАРНИ МИЛЛАТ ҚАЙҒУСИ, ХАЛҚ ДАРДИ ЯРАТАДИ

Қудратимизга шак-шубҳангиз бўлса, биз қурдирган биноларга боқинг.

Амир ТЕМУР.

АДОЛАТНИНГ ЙЎЛЧИ ЮЛДУЗИ

Муҳаммад Тарағай Баҳодир ўғли Амир Темур ёшлик чоғидан мард, довюрак, ғурурли, ўткир зеҳн ва ақлу идрок эгаси бўлиб ўсди. Турли дунёвий илмларни, ҳарбий санъатни эгаллади. Қуръони Каримни ёд олди. Ҳадис илмини ўрганди. Имон-эътиқодли ҳалол-пок инсон бўлиб етишди.

Ниҳоятда кенг ҳудудда — Ҳинд соҳилларидан Волга дарёсигача, мўғул даштларидан Ўрта ер денгизигача ташкил топган буюк, қудратли давлатни бошқариш учун нафақат одил, моҳир арбоб, даставвал инсонпарвар қонун-қоидаларни тўла эгаллаган, ҳар соҳада билимдон ва донишманд подшоҳ бўлиш зарур эди. Ноёб тарихий манбалардан узоқ давр сукунатда сақланиб келган «Темур тузуклари» Соҳибқироннинг нақадар истеъдодли, кўпқиррали, ўқимишли эканлигининг ёрқин ифодасидир.

Соҳибқирон салтанат тўнини кийгач, ўз ибораси билан айтганда, тинчлиги, соғлиғини йўқотиб, ўз тўшагида роҳатда ухлаш ўрнига ҳузур-ҳаловатидан воз кечиб, ранжу меҳнат ва азму жазм билан иш тутган ҳукмдор эди. «Хайр-эҳсон ишларим билан, — деб ёзади одил амир, — одамлар кўнглидан жой олдим. (Тўғри) сиёсат ва инсоф билан сипоҳийларим ва раиятни умид ва қўрқинч орасида сақладим. Фуқаро ва қўл остимдагиларга раҳмдиллик қилдим, сипоҳийларга инъомлар улашдим. Золимлардан мазлумлар ҳаққини олдим. Золимлар етказган ашёвий ва жисмоний зарарларни исботлаганимдан кейин, уларни шариатга мувофиқ одамлар ўртасида муҳокама қилдим ва бир гуноҳкорнинг ўрнига бошқасига жабр-зулм ўтказмадим».

Буюк Соҳибқирон салтанати Евроосиёдаги энг сўнгги йирик давлат бўлиб, аввалгилардан фарқли ўлароқ, Темур ҳукмронлик қилиш қобилиятига ёлғиз ўзи эга бўлган, барча эришган ютуқларга ўз даҳоси билан етган ҳукмдордир. Унинг маъмурий ва сиёсий ислоҳотлари, давлатни бошқариш тамойиллари ўзига хос усулда амалга оширилган. Масалан, у ўз фармон ва фармойишларини ўзига хос алоҳида дипломатик тамойиллар асосида ишлаб чиққан ва янги усулда — Салнома усулда амалга оширишни жорий қилган. Амир Темурнинг бу соҳада қилган энг катта ишларидан бири давлатчилик ғоясини юқори даражага кўтариб, уни бошқаришда йирик ислоҳлар ўтказган.

Айниқса, давлатнинг бош таянчи ҳарбий кучни такомиллаштириш, муайян ҳарбий тактикага асосланган, замонавий қурол-аслаҳа билан таъминланган, тартибли армияни яратишда жуда катта ишлар қилган. Соҳибқироннинг ҳарбий санъати ва маҳорати шунча зўр бўлганки, уни кейинги кўпгина йирик саркардалар ўрганиб, амалда қўллаганлар. Умуман Амир Темурнинг давлатни бошқарув услуби ва ҳарбий саркардалик санъати жуда кўп ғарб ва шарқ ҳукмдорларига маъқул бўлиб, уни улуғ давлат арбоби сифатида тан олишган ва унинг бошқариш услуб ва ғояларини қабул қилишган.

Амир Темурнинг ниҳоятда бой ҳаёти ва фаолиятининг жуда кўп саҳифалари ҳалигача тўла ёритилмаган. Айниқса, унинг ислоҳотчилик фаолияти, ижтимоий-маданий соҳадаги самарали ишлари кам ўрганилган. Кўплаб далилларга асосланиб айтиш мумкинки, Соҳибқирон ўзининг ижтимоий сиёсатида ва этномаданият соҳасида инсон, жамият ва табиатга чексиз ғамхўрлик қилган. Чунки ҳар бир давлатнинг куч-қуввати даставвал халқ фаровонлигига, мамлакатнинг осойишталигига боғлиқ. Соҳибқирон яхши тушунганки, райият қанчалик тўқ-фаровон бўлса, давлат шунчалик бақувват бўлади, уни ҳеч қандай душман енга олмайди. Мазкур ғояга таянган Темур мамлакатни бой қилиш, фаровон ҳаёт ўрнатиш сиёсатини олиб борган. Унинг барча ишлари жиддий ва изчил халқпарварлик руҳи билан суғорилган.

Давлат куч-қудратининг муҳим омилларидан бири унда қонун устиворлигини таъминланганлигидир. Мамлакатда қонун олдида ҳамма — вазир ҳам, саркарда ва лашкар ҳам, савдогар ҳам, оддий фуқаро ва баланд мартабали шаҳзода ҳам бирдек. Соҳибқирон қонунга таяниб ўз фаолиятида амиру уламолар, вазиру лашкарбошилар, олиму донишмандлар билан кенгашиб иш юритган.

Темурга зўр обрў келтирган катта ижтимоий сиёсат шундаки, у барча раият аҳволидан хабардор бўлибгина қолмай, ўз ибораси билан айтганда «улуғларни оға қаторида, кичикларни фарзанд ўрнида кўриб» муносабат қилганлиги, «адолат ва инсоф билан тангри яратган бандаларини» ўзидан рози этганлиги ва ҳоказо. «Темур тузуклари»да Соҳибқирон шундай деб ёзади: «Хайр-эҳсон ишларим билан одамлар кўнглидан жой олдим... Қайси мамлакатни забт этган бўлсам, ўша ернинг обрў-эътиборли кишиларини азиз билдим, саййидларни, уламолари, фузало ва машойиҳига таъзим бажо келтирдим ва ҳурматладим, уларга суюрғол вазифалар бериб, маошларини белгиладим, ўша вилоятнинг улуғларини оға-иниларимдек, ёшлари ва болаларини бўлса ўз фарзандларимдек кўрдим.

Адолатпарвар подшоҳ халқ фаровонлигини доимо ўйлаб иш тутган. Соҳибқирон бу соҳада жуда кўп қонун-қоидалар кашф этиб, барча табақадаги аҳолининг осойишталигини ва яхши ҳаёт кечиришини таъмин қилишга интилган. Ҳатто девона гадойларнинг ҳам тирикчилиги учун ғамхўрлик қилиб, уларга иш топиб бериш, бошпана билан таъминлашни, ҳатто ожизларга нафақа ажратишни буюрган. Аммо ишдан қочиб, текинхўрлик билан кун кечирувчиларга қарши оқилона чоралар кўрган.

Шуни хурсандчилик билан қайд қилиш лозимки, Темур ва темурийлар ҳукмронлиги даврида шаклланган ўзига хос этномаданий ва этносоциал анъаналар маълум даражада ҳозиргача сақланиб келган. Уларни чуқур ўрганиб, авайлаб сақлаб, давр талабига мослаштириб такомиллаштириш барча сиёсатчилар ва олимлар учун энг долзарб ва амалий жиҳатдан муҳим вазифалардан биридир.

Исо ЖАББОРОВ,
Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган фан арбоби, фалсафа фанлари доктори, профессор.

ЭҲТИРОМ

● Тошкентдаги муҳташам «Темурийлар тарихи» Давлат музейи.

● Мамлакатимиз пойтахтидаги Амир Темур хиёбонида буюк соҳибқиронга ўрнатилган ёдгорлик.

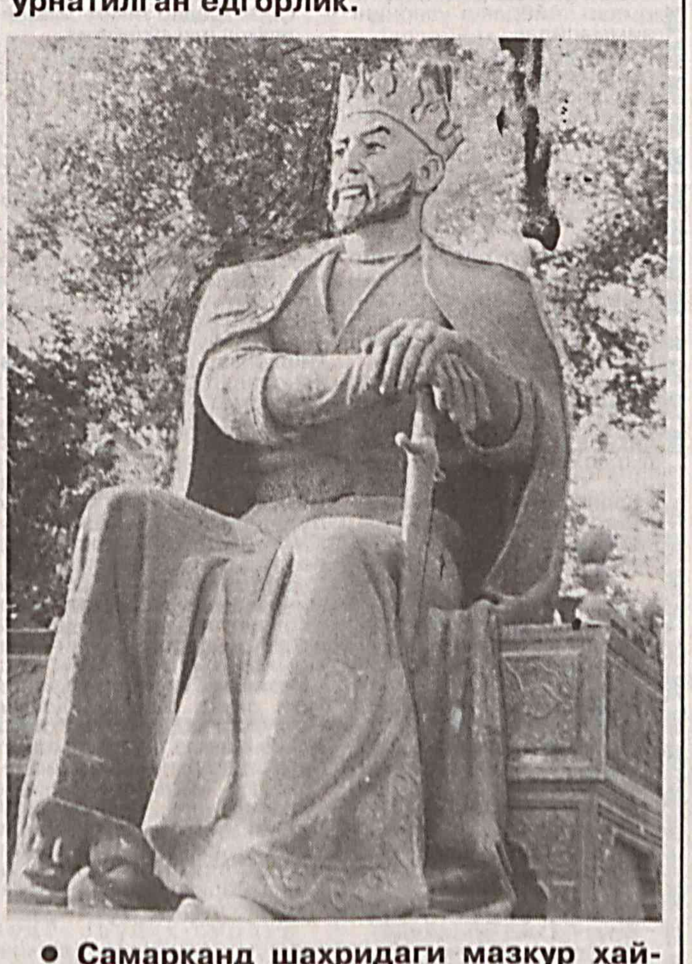

● Самарқанд шаҳридаги мазкур ҳайкал улуғ бобомизга халқимизнинг юксак эҳтироми рамзидир.

● Соҳибқирон туғилган Шаҳрисабзда ўрнатилган бу ҳайкални кўпчилик келиб тез-тез зиёрат айлаб туради.

СОҲИБҚИРОН ЎГИТЛАРИ

(«Тузуклар» асосида)

Яхши одам юрт тузиб,
Элнинг йўғин бор этар.
Ёмон одам юрт бузиб,
Элнинг борин хор этар.

* * *

Чин дўст бўлса гар
дўстинг,
Ранжимайди сендан
бил.
Ранжиса ҳам узрингни
Қабул қилар дилдан
бил.

* * *

Асли тоза, насли покка
Ишонгин, у хато қилмас.
Бадаслдан йироқ юргин,
Чунки, унда вафо
бўлмас.

* * *

Иғвогардан йироқ юру,
Юрма «ул ғирт иғвогар»
деб.
Чунки, бундай кишилар
ҳам
Саналади иғвогар деб.

* * *

Ҳалол, мардга интилгин,
Содиқ дўстга сафдош
бўл.
Лек, хушёр бўл
ғирромдан,
Панд беради сенга ул.

* * *

Сиз шоирсиз бетакрор,
Сизни алқаб ўтаман.
Аммо, сиздан
мақтовмас,
Фақат ғазал кутаман.

* * *

Биров билан танишсам,
Шунчаки, деб
қўймадим.
Қочирмадим назардан,
Ҳурматини ўйладим.

* * *

Софдиллару
саййидларни
Таклиф этдим
даргоҳимга,
Тузим тотиб, панд берганни,
Топширдим мен
Оллоҳимга.

* * *

Шижоатли, эр йигитлар
Ён-қошимда турли
доим.
нафси ёмон
ҳимматсизни
Мажлисимдан қувдим
доим.

* * *

Дуогўйлар дуосин ол,
Истакларинг бажо
бўлар.
Айтсам, йиғин ва
жангларда
Кўмаклашган менга
улар.

Юсуф БЕРДИЕВ

Бобомиз дейдики:

● Ваҳима — душманнинг йўлдоши.

● Бўлар одам ёшида ҳам бош бўлар,
Бўлмас одам қирқида ҳам ёш бўлар.

● Душмандан қўрқма, мунофиқдан қўрқ.

● От минган отасини унутади.

● Сўзлагувчи гар нодон эрур, тинглагувчи доно ўлсин.

● Адоват эмас — адолат енгади.

● Аввал йўлдош — кейин йўл.

● Бел ушлаганда отангни аяма.

● Курашиб эришилмаган ғалаба ғалаба эмас.

● Давлат лашкарлару фуқароларнинг садоқати ва фидойилигида қудратлидир.

● Ишон — аммо шубҳа қил.

● Бир кунлик адолат юз кунлик тоат-ибодатдан афзал.

● Ҳокимлар, сипоҳ ва раиятдан қайси бирининг халққа жабр-зулм етказганини эшитмас, дарҳол адолату инсоф юзасидан чора кўрдим.

УЛУҒ САРКАРДАНИНГ МАҲБУБ АЖДОДЛАРИ

Убайдуллоҳ ибн Масъуд Садр ал Шариъа ас Соний ал Асғар ҳазратларининг «Мухтасар ал виқоя» асарида қайд этишича, Муҳаммад ал Маҳбубий ул соҳибқирон Амир Темурнинг бешинчи аждоди — катта бобоси бўлган. Иймон-эътиқоди мустаҳкам, тақводорлигидан «Маҳбуби» номини олган. Унинг кейинги авлодларига ҳам бу шарафли номни қўшиб айтиш одатга айланди ва шу тариқа маҳбубийлар сулоласи пайдо бўлди. Чизмада кўрсатилмоқда.

Манбаларда Садр ал Шариъанинг онаси ҳақида унинг ўзи айтганидан бўлак маълумот топмадик. Яъни, бизга у кишининг онаси Бурхон аш Шариъанинг қизи бўлганигина маълум, холос.

Фарзандларидан эса фақат Оллоҳ толеини зафар қуёшининг олтин зарралари билан зийнатлаган Соҳибқирон Амир Темурнинг волидаи муҳтарамаси Тегина Бегим тўғрисида маълумотлар мавжуд. Бу ҳақда асосан, «Темурнома» туркумидаги достонларда батафсилроқ маълумот топиш мумкин.

Маҳбубийлар сулоласи Тегина Бегим орқали буюк давлат арбоби Амир Темур Кўрағонийга келиб туташади. Хўш, Соҳибқирон ғояларининг шаклланишига бу шарафли хонадон аҳлининг таъсири қай даражада бўлган?

Гарчи Жаҳонгир Амир Темур тўғрисида кўплаб тарихий китоблар ёзилган бўлсада, унинг ёшлигига оид маълумотлар жуда кам учрайди. Борларида ҳам ноаниқликлар кўплиги туфайли турли мунозараларга сабаб бўлади. «Темурнома» достонларида унинг туғилганидан сўнг ўн-ўн икки ёшигача онаси билан ғурбатда, яқинларидан айриликда яшагани ривоят қилинади. Ҳолбуки, бу даврда унинг бобоси Садр ал Шариъа ҳазратлари худога яқинлик йўлини тутиб, унинг даргоҳига етишган эди. Бу ҳолда бобо ва набира сира кўришмаган бўлиб чиқади. Ҳатто шундай бўлган чоғда ҳам Темур боболарини жуда яхши билган. Чунки, онаси ҳамиша унинг ёнида эди. Манбаларда Тегина Бегим тақводор, «дуолари мустажо бўлгувчи» аёл эди деб таърифланади. Хастаю мискинлар дардига шифо истаб унинг ҳузурига келарди. Албатта ўтган шу ўн-ўн икки йил мобайнида Тегина Бегим ўғлини ўз тарбиясига олган, ўқув-ёзувни ўргатган, боболари илмидан таълим берган.

Орадан йиллар ўтиб, яратганнинг марҳамати ва кўмаги ила Соҳибқирон Темур Осиёда улкан салтанат барпо қилди. Самарқанд унга пойтахт бўлди. Салтанат ҳукмдори илм-фан, маърифатга катта эътибор бериб, турли мамлакатлардан илм аҳлини пойтахтга чорлади. Улар орасида Мавлоно Саъдиддин Масъул ибн Умар ат Тафтазоний ҳам бор эди. Мазкур шайх Амир Темур ҳузурида обрў қозониб, илм аҳли ўртасида баланд нуфузга эга бўлди. У Мавлоно Садр ал Шариъа асарларини чуқур ўрганиб, уларга шарҳлар ёзган. Унинг «Танқиҳ ул усул» асарига ёзган шарҳи Мовароуннаҳрда машҳур бўлиб, мадрасаларда ўқитилган. Демак, ушбу маълумотларга асосланиб, Соҳибқироннинг боболари илму амалдан мукаммал хабардор бўлгани ва уларнинг шарафли йўлини сабот билан давом эттирганини комил ишонч билан эътироф этишимиз мумкин.

Амир Темур ҳазратлари аждодларининг маънавий мероси асрлар оша халқимиз маданияти тараққиётига хизмат қилиб келди ва бугунги кунда ҳам жамиятимиз маънавий-маърифий ҳаёти ривожида салмоқли ўринга эга.

Абдусаттор ЖУМАНАЗАР,
Беруний номидаги Шарқшунослик илм даргоҳи ходими.

БЕҲЗОД МИНИАТЮРАЛАРИДА ТЕМУРИЙЛАР ҚИЁФАСИ

Соҳибқирон Амир Темур ва темурийлар даври салтанати яқин уч юз йиллик даврни ўз ичига олади. Темур ва темурийлар салтанатни бошқарган даврларида фан, маданият ва адабиёт гуллаб-яшнади.

Мовароуннаҳрнинг улкан шаҳарлари Самарқанд ва Ҳирот илм-фаннинг Шарқдаги ривожланган марказига айланди. Чунки Ибн Арабшоҳ ва Шарафуддин Али Ёздийларнинг ёзган асарлари гувоҳлик беришича, Амир Темур ва темурийлар салтанатида мамлакатни обод давлатга айлантириш мақсадида Шарқ мамлакатларидаги таниқли олимлар ҳунармандлар мусиқачи бастакорлар, машшоқ ва наққошлар, тасвирий санъат усталари мусаввир рассомлар мамлакатга таклиф этилиб, давлат уларга ҳомийлик қилар эди.

Шу даврда санъатнинг турли соҳалари қаторида миниатюра санъати ҳам кенг ривож топди. Натижада миниатюра санъатининг Самарқанд ва Ҳирот мактаблари таркиб топди. Ўша кезлардаги Самарқанд ва Ҳирот мактабларида миниатюра рассомлиги шарқона, ўзига хос услубга эга бўлиб, тарих, шеърият ва адабиёт билан уйғунлашиб кетган эди. Айниқса, қўлёзма асарларни кўчиришда миниатюра хаттотлик санъатига ҳам кириб борди. Натижада араб алфавитларида хуснихатнинг коллеграфия санъати ҳам ривожланди.

XV-XVI асрларга келиб Мовароуннаҳрда инсон қиёфасини миниатюра санъатида акс эттириш оммавий тусга кирди. Ўша даврларда Амир Темур саройида бўлган Кастилия элчиси Клавиха де Гонсалис ўзининг кундалик дафтарида Самарқанддаги сарой деворларида қабул маросимлари, жанг воқеалари, ов манзаралари, ошиқ-маъшуқлар учрашувлари тасвир этилганлигини ёзади.

Кейинроқ миниатюра санъатида тарихий шахсларни ифода этилиши ўз аксини топган эди. Амир Темур қиёфасининг тасвирланиши бунинг яққол мисолидир. Лекин Амир Темур қиёфаси чизилган миниатюралар соҳибқирон ҳаётлик чоғида тасвирланмаган. Ҳозиргача ҳам унинг ҳаётлик чоғида сурати акс эттирилган миниатюралар топилмаган.

Соҳибқирон Амир Темурнинг ёрқин қиёфасини биринчи бор 1467-1468 йилларда кўчирилган Шарафуддин али Ёздийнинг «Зафарнома»сида кўриш мумкин.

Ушбу миниатюра Камолиддин Беҳзоднинг дастлабки асаридан бири эди. Камолиддин Беҳзод Шарафуддин Али Ёздийнинг «Зафарнома»сига ва Абдулла Ҳаётифийнинг «Темурнома» асарларига

қатор миниатюралар яратди. Йигирма йил давомида Камолиддин Беҳзод Соҳибқирон Амир Темурнинг жангу жадалларда юрган ҳаёт лавҳаларини маҳорат билан мўйқаламларида жилвалантирди.

«Шарқнинг Рафаэли» номи билан машҳур бўлган миниатюра рассоми Камолиддин Беҳзод Ҳирот шаҳрида 1455 йилда камбағал ҳунарманд оиласида дунёга келди. Беҳзод ота-онасидан жуда эрта етим қолди.

Ота-онасидан етим қолган Беҳзодни Ҳиротдаги машҳур наққош Амир Рухилло (Мироқ наққош) ўз тарбиясига олади. Мироқ наққош тарбиясида вояга етган Камолиддин Беҳзод Ҳиротдаги Нигористон санъат даргоҳида ўз билимини ошириб, миниатюра санъатининг сиру-синоатини ўрганди ва тез орада ўз замонасининг машҳур рассоми сифатида бутун мамлакатга танилди.

Ҳиротда машҳур миниатюра устаси сифатида танилган Камолиддин Беҳзоднинг нодир қобилият эгаси эканлигидан хабар топган шоир Алишер Навоий Беҳзодни ўз ҳимоясига олади. Натижада рассом ҳам Абдураҳмон Жомий билан яқиндан мулоқотда бўлади. Нодир ва нафис санъатнинг соҳиби бўлган Камолиддин Беҳзод ўзининг меҳнатсеварлиги, камтарлиги билан халқ орасида шуҳрат қозонди. Ўша даврнинг машҳур ҳукмдори бўлган Султон Ҳусайн Бойқаро Беҳзодни ҳузурига чорлаб, 1487 йили уни салтанат кутубхонасига бошлиқ қилиб тайинлайди.

Дорулсалтанат кутубхонасида хизматини адо этиб юрган Камолиддин Беҳзод замонасининг буюк алломалари Абдураҳмон Жомий Алишер Навоий билан яқиндан муносабатда бўлиб, улардан таълим олиб, кўп нарса ўрганди ва камолат чўққисига кўтарилди. Беҳзод ўзининг саксон йиллик умри давомида сермазмун ижод қилди. Унинг машҳур бўлган асарлари орасида «Соҳибқирон Амир Темур ташаббуси билан Самарқандда масжид ва мадрасалар қурилиши», «Тоғдаги ов» («Зафарнома») миниатюрарасмлар ўзининг жонли ва жозибадорлиги билан ажралиб туради.

Камолиддин Беҳзод соҳибқирон Амир Темур қиёфасини тасвирлабгина қолмай, унинг ўғиллари ва набиралари ва кўплаб шахзодалар расмларини ҳам чизган. Масалан, Вашингтондаги Фрир галереясида сақланаётган ов манзарасида Мирзо Улуғбекнинг табиат қўйнида ўғиллари — шахзодалар Абдуллатиф ва Абдулазиз билан тасвирланган.

Беҳзоднинг миниатюраларида замонасининг буюк алломалари қиёфалари ҳам тавсирланган. Алишер Навоий, Абдураҳмон Жомий, Ҳусайин Бойқаро тасвирлари ана шулар жумласидандир.

Америкалик ва овруполик санъатшунос олимлар Беҳзоднинг Шарафиддин Али Ёздий «Зафарнома»сига чизган миниатюраларига юқори баҳо беришган. Унинг асарлари жаҳон ҳамжамиятининг мулки сифатида ЮНЕСКО томонидан рўйхатга олинган.

Муҳаммаджон ЎРМОНОВ,
«Темурийлар тарихи Давлат музейи»нинг катта илмий ходими, тарихчи олим.

ЕТТИ ИҚЛИМ СОҲИБҚИРОНИ

Темур қўрқмас, шижоатли, ботир кишиларни итоат қилдирувчи бўлиб, жасоратли кишиларни довюрак ва мардларни ёқтирар эди... У бехато (нишонга урувчи) фикрли, ажойиб фаросатли, мислсиз даражада бахтли, улуғворлиги ўзига мувофиқ, қатъий азм билан сўзловчи, бошига кулфат тушганда ҳам ҳақгўй киши эди. У бировдан бир гап эшитганда далил талаб қиладиган, зимдан қараш ва кўз ишораларини сезадиган идрокли киши эди. У синчков бўлиб, ҳар бир ишоратдан огоҳ киши бўлиб, юз берадиган барча ишни кўриб-билиб турар эди. Унинг назаридан алдовчининг алдови яшириниб қолмас ва фирибгарнинг фириби ўтмас, ўз фаросати билан ҳақгўй ва ёлғончини ажратар эди. Ўз зийраклиги тажрибаси билан чин (ҳақ) насиҳатгўйдан сохта насиҳатгўйни идрок этар, ўз афкори билан сал бўлмаса «учар юлдуз»ни тўғри йўлга бошқарар, ўз фаросати ва мулоҳазалари билан ҳар бир бехато сайёра ўқини ўз орқасидан эргаштирар эди... Унинг лақабларини қўшганларида Темурни етти иқлим соҳибқирони, еру сувни идора қиладиган зот, подшоҳлару султонлар жаҳонгири деб атардилар.

Ибн АРАБШОҲ.

Шукур ХОЛМИРЗАЕВ

МУАЛЛИФДАН: Адабиётда бўлсин — умрим йўлида из қолдирган ШАХСлар ҳақида бирбир эссе ёзиб қолдиришни илгаридан ўйлаб юрардим. Унинг мавриди келдими деймaн — бурноғи йилдан бошлаб ёзишга тушдим. Чунончи, Одил Ёқубов, Шуҳрат ака, Абдуллажон Орипов, Ўлмас Умарбеков... Қурбон Амиржонов, Ҳамиджон Шарафиддинов ва бошқалар ҳақида ёздим. Навбатда Менгзиё САФАРОВ бошлиқ бир гуруҳ биродарларим турибди.

Ўзи шундоқ бўлар: ҳикоя ёзсанг — ҳикоя келаверади, эссе ёзсанг — эссе... Кейин бир жойда тўхтайсан-да, бошқа ишга бош урасан.

Тутинган иним, шогирд мақомидаги севимли ёзувчим Зойир МАМАЖОНОВ ҳақидаги бир нима ёзишни дилимга тугиб юрардим. Мана, қоғозга тушди.

Уни, — марҳамат қилганлар — чоп этишар. Мен эсам ўз вазифамни бажардим.

Эссе тўла ҳолда «ЁШЛИК» журналида босилади. «Адолат» газетаси эса унинг энг сўнгги бобини эълон қилмоқда.

ШИМОЛ ЁҒДУСИ

(Эссе)

[illegible]

— Хўп. Раҳмат. Сен ҳам келинни сўра... Тиллажон, ростини айтсам, энди ухлайман.
— Э, дунё! — деди у ботиний ўкинч билан. — Одамзоднинг ўзгариши қийин бўлар экан-да.
— Ҳа, — дедим. — Лекин сен ўзгарма...
— Ўзгариб гўр бўлармидик энди... Лекин, Зойирга айтиб қўй: сал-пал мундай орқа-ўнгига қараб... Нима? Мен ҳам айтаман ахир... Лекин у менгаям ташланиб қолишдан тоймайди... — Тиллажон кулиб, ёнидаги кимгадир нимадир деди. Кейин: — Ҳа, Зойир ҳам ўзимиздай ўзгармайди... — деди.
— Рост айтасан.
— Хўп, хайр.
— Эй, биргина савол!
— Хўш?
— Об-ҳаво қалай?
— Зах босиб кетган... Айтмоқчи, Зойир сал бетоб. Шамоллаган эканми, мазаси йўқ. Мелисалар шундай пайтда обкетишибди. У касалхонага отланиб турган экан. Ҳатто, «Тез ёрдам» ҳам етиб келган экан. Ҳамширалар у ёққа тортармиш, мелисалар бу ёққа. Бўпти-е! — деб юборди кейин.
— Тафсилотини кейин эшитарсан... Айтмоқчи, мухбир жўраларинг бор-ку? Редактор сени танийди. Айт биронтасига: ана буни ёзса бўлади...
— Раҳмат. Менимча, ёзишар, — дедим.

Трубкани жойига қўйдим. Сигарет тутатиб, ташқарига чиқдим. Шундай пайтда қуёш чарақлаб турган бўлса, қандоқ яхши-я! Аммо ҳавонинг қовоғи солиқ, ҳамон эшиб ёмғир ёғарди. Лекин мен учун кўкда қуёш бўлмаса ҳам ой чиққандек эди.

Чопонга ўраниб турарканман, Зойирни кўргим келиб кетди: кўришсак, кейин менинг боғчамга ўтсак. Капам олдидаги диванда ўтириб, ёмғирни кузатиб гурунг қилсак...

Тилла айтганидай — орадан сал вақт ўтиб, «Халқ сўзи» газетасининг 1987 йил, 22 июл сонида ҳурматли журналистларимиздан Сафар Остоновнинг «Тазйиқ» деган каттакон мақоласи босилди: унда Зойиржоннинг, яъни «Чағониён» газетаси бош муҳаррирининг фавқулодда қамоққа олиниши ва мутлақо айбсизлиги исботлангач, уни қамоққа олдирганларнинг айримлари лавозимларидан олингани, айримларга қаттиқ ҳайфсанлар берилгани батафсил ёзилган эди: ҳа Зойирнинг қамалиши тафсилотларини мен ҳам ўша мақолани ўқиб билдим: «Ҳуррият» газетасининг 1999 йил 16 декабрь сонида босилган (муаллифлар: Б. Олломурод, М. Саъдий) «ЧАҒОНИЁН»ГА КЎЗ ТЕГМАСИН» мақоласидан эса ўша газетанинг Денов муҳитидаги ўрни ва вилоят миқёсидаги обрўйи ҳақида талай янгиликларни ўқидим, Дарвоқе, ундан олдинроқ «Ҳуррият»нинг 1997 йил 30 июль сонида мен суйган журналистлардан Абдуқаюм Йўлдошевнинг «ГАП БУҒДОЙДА...» деган мақоласини ўқиб, унинг кўпдан-кўп номдор журналистлардан гина қилгани, яъни, Зойир Мамажоновдан ибрат олиш ўрнига, уни «Шамол тегирмонига қарши курашаётган Дон Кихот»га ўхшатиб юрганларини... ва «Ўзбекистон адабиёти ва санъати» газетасида босилган шоир Сирожиддин Саййиднинг «ЗОЙИР АКАНИНГ ГУЛХАНЛАРИ» номли гўзал мақоласидаги ёзувчи-журналист акасига нисбатан жўш урган самимий муҳаббатини... кўриб, ўзим-да ул инсон ҳақида бир нима ёзишни кўнглимдан ўтказган эдим. Фаришталар омин деган экан: ниҳоят, шу нарса — эссе ёзилди. Табиий, асарнинг шу кунларда ёзилишига сабаб...

... ёзилишига сабаб — Олий Мажлисимизнинг навбатдаги сессияси тугаб, депутатларнинг таркиб кетишлари асноси бу «халқ вакиллари»нинг «истисно одамлар» эканлари ҳақида ўйга толиб қолишим бўлди. Ва улар вазифасини ўзга инсонлар вазифасига қиёслаш ўлароқ «депутат бўлмаган» истисно бир инсон ёдимга тушиб кетдики, қўл машинкага югурганини сезмай қолдим.

Мана, эссе тугади. Энди, уни бошдан охиригача кўриб чиқаманда сарлавҳа топаман...

Сарлавҳа, мана мен деб турган экан: «ЖЕБАЧИ». Ёки Зойир ЖЕБАЧИ бўлсинми?

Балки — ШИМОЛ ЁҒДУСИ.

Асаринг — «эссе» бўлсаям, уни тугатганингдан кейин ажралишинг қийин-а?

Яна нимани ёзсам экан?

ТОПДИМ:

Бундан беш-олти кун бурун Зойир билан телефонда гаплашиб қолдик.

— Шукур ака, бизни табрикланг, — деди у кулиб. — Газетачиликни билмас эканмиз. Президентимизнинг ТЎРТИНЧИ ҲОКИМИЯТ ҳақидаги сиёсатларини тушунмас эканмиз...
— Нималар деяпсиз? — дедим. — Яна нима бўлди?
— Тилла Менглиевнинг Қаҳҳоров деган ўринбосарлари катта бир мажлисда биз ҳақимизда шундай деб гапирдилар...
— Бекор гап.
— Ишонмайсиз-да!
— Мажлисда Тилла акангиз бормиди?
— Йўқ эдилар.

Эртаси куни Тилла Менглиевнинг уйига телефон қилдим. Тонг маҳали.

— Ҳа? Сен ҳам эрта туришни ўргандингми? — деди у.
— Ҳа, сендан юқди, — дедим. — Тиллажон, ўша муовинининг журналистми дейман?

Тилла кулиб қўйиб юборди-да: —
— Э, топилмай кет сен ҳам, — деди. — Зойир айтдими? ... Парво қилма. Муовиним кечирим сўради Зойирдан.
— Раҳмат, жўра.
— Сессия кунлари телефон қилиб сени тополмадим?
— Йўғимда телефон қилгансан-да.
— Бошқа гапинг йўқми?
— Йўқ.
— Тўхта... Зойир шу кузда 50 га киради. Ўтиришга келарсан?
— Албатта...

Ана одамнинг умри. Кечаги ёшгина йигит — бугун элликка киради. Ёшгина йигит эди: бугун кимсан — республика танийдиган Зойир МАМАЖОНОВ бўлди. Бунгача қанча воқеалар ўтди унинг бошидан? Аллоҳ «дўстлари» даги синовлардан ўтди; тобланди, етилди: каттакон қудратли куч касб этди.

— Инсоний қарашлари-эътиқодлари жилла ўзгармади: аксинча — мустаҳкамланди.

Мен хурсандман: шундай иним, ижодда — шогирдим борлигидан фахрланаман...

Унга бўлган муносабатимиз — меҳримни шу эсседа бир миқдор кўрсата олган бўлсам ҳам, инсоний — ёзувчилик бурчимни адо этган деб ҳисоблайман ўзимни.

Тошкент, 1999 й.
август — сентябрь.

● «Наврўз — боқий байрам!» танловига

НАВРЎЗ КЕЛГАН КУН

ёҳуд Аланга бахшининг оҳанглари

Бадиа

Кўклам нафаси уфуриб, турфа чечаклар ўз тароватини кўз-кўз қила бошлаган маҳал Аланга боғида тонглар ўзгача тароват касб эта бошлайди. Саҳар пайти шабада аввал шу боғни кезади, бобоқуёш заррин нурлари илк бор ўша боғ бошидаги улкан ўрик дарахти шохларига тушади. Сайроқи қушлар хониши шул мўъжиза маконда авж олишини кўрсангиз. Худди лапар айтишаётган қизларга ўхшаб кетадими-ей...

Чор тарафи пахтазор, кафтдеккина жойни эгаллаган бу боғ дунёнинг қоқ ўртаси, заминнинг энг хушманзара гўшаси бўлиб туюлади! Аланга боғи этагида бир неча йил бурун қад кўтарган дала шийпони ҳам қандайдир қадимий, сирли кошонага ўхшайди. Шийпоннинг тамал тошини Йўлдош бобо Сувонов ўз қўллари билан қўйганда!.. Мунғайган боғ ва сўппайган шийпон бир-бирига ўхшаш тақдирга, тарихга эга!

... Боғ бир пайтлар ҳудудсиз эди. Ўрикнинг хил-хилини, жийда-ю ёнғоқнинг энг асилини, дўлана-ю наматакнинг сайламасини шу ердан истаганча топиш мумкин бўларди. Боғ қай тариқа барпо бўлганини ҳеч ким аниқ билмаса керак, аммо бу саховатдан Сирғали қишлоғидагилар бенасиб қолмаганлар. Етти ёшдан етмиш ёшгача насибаларини хўб олганлари аниқ!

Ўсмир эдик. Дунё кўзимизга сирли кўринган чоғлар!... Наврўзи олам яқинлашаётган кезлар Ёқут момо билан Балқон амма буғдой ивитишар, сўнг ғаллатомга ёйиб қўйишарди. Аланга боғидаги катта ғўлин зардоли тагида тўртта дошқозонга мўлжалланган ўчоқ бўлар, ивитилган донлар ниш ура бошлаган кезлар ўчоқлар қайта ҳозирланиб, дошқозонлар илинарди.

Қадимий байрам — Наврўз келган кун ишга киришилар, алп қомат йигитлар майсага айланаёзган буғдойни келида туйишар, ширасини эса қиз-жувонлар тоғорада тиндиришар, сўнг ўчоқ бошига пешмапеш келтиришарди. Тўртта қозон бошида тўрт азамат тинмай капгир айлантиришар, ўчоқларда олов гуриллаarди.

Қишлоғимизга янги тушган келинчакларнинг ҳам ўз вазифалари бўларди: ялпиз териб, ундан чучвара, сомса ва бошқа тансиқ таомлар тайёрлаш уларнинг зиммасида!

Қиз-жувонлар атрофида гирдикапалак бўлаётган шу қишлоқлик шоир йигитчага кимдир шеър айтиб бер, деб қисталанг қилади. Шўхроқ келинчаклар ҳам «қани, эшитайлик-чи!» дея уни ўртага оладилар. Шоир бола ҳам бўш келмайди:

— Шермат шилқим бир куни менинг номимдан шеър ёзиб бер, деб ялинганди. Ёзсам-ёзай, деб қоғоз қоралаб қўйгандим. Шуни ўқиб берайми?

— Қани-қани, эшитайлик!

Шоир бола қўйнидан бир букланган қоғоз чиқаради-да баралла товушда бошлайди:

Қошлари мисли камон,
Бир жонон кели туяр.
Буғдойни эзиб-янчиб
Мен томон қараб қўяр.

Жамалак кокиллари,
Тўлин ой кулча юзи.
Паризод мисол гўзал,
Оҳуга ўхшар кўзи.

Ўғринча термулар қиз,
Ўғирлаб хаёлимни.
Кечиргил, Оллоҳ, деймaн,
Унутиб аёлимни...

Бегона жононларга
Талпинар мунча юрак?
Янги ой кўринганда
Эскиси нечун керак?..

Келисоп тутган қизнинг
Буғдойи мен бўлсайдим.
Ул гўзал эзиб-янчса,
Кафтида сўнг ўлсайдим...

Пичирлаб кетди кимдир,
Эшитиб қолдим аранг:
— Жонингиз керак бўлса,
Ўчоққа томон қаранг!..

Не ҳолки, шамшир мисол,
Қўлида тутиб косов.
Хотиним турар эди,
Мисоли миниб асов.

Хаёлим учган каби,
Сўз қотар пуркаб тутун:
— Маъшуқа керак бўлса,
Эмасман ҳали ўтин...

Юрагим ўчоғида
Аланга бўлинг майли.
Ишқ-вафо қўрғонида
Кетмангиз асло айниб...

Алқисса, Наврўз куни,
Шўхликлар унутилди.
Хаёлим олган гўзал
Мендан ҳам зўр кутилди...

Гур-р кулги кўтарилади.

Шермат шилқимнинг шанғиллоқ хотини Қутлуғбиби боғни бошига кўтаради:

— Бопладингиз, айланай қайним, ўзи шу шилқим акангизни бопплаб таъзирини бериш керак!.. Кўзи нуқул олма тергани терган. Олма терса нима қипти, дейсизми? Ий-й, сиз ниманиям тушунардингиз? Акангизнинг кўзи ейдиган олмага эмас, олмадек дўппайган нарсаларга термулгани термулган. Индамаса...

Баъзи йигитлар маънодор томоқ қириб қўйишади.

Бўй қизлар дув-в қизаради.

Ёқут момо танбеҳ берган бўлади:

— Мунча айнимасанг, Қутлуқ? Ёш баччалар бор демайсан-а?!

Шермат шилқимнинг бўлса, парвойи палак. Хотинининг гапига яраша ўзини кўз-кўз қилаётгандек кели туяётган жувонга бақраяди. Бу билан жужуқларни кулдирмоқчи бўларди, шекилли, бироқ, негадир ҳеч ким тишининг оқини ҳам кўрсатмайди.

Даврага совуқлик тушмаслиги учун Ёқут момонинг ўзи қўлига чилдирмани олади. Аста-аста динғирлатиб, қадимий қўшиқлардан бирини ҳиргойи қилишга тушади:

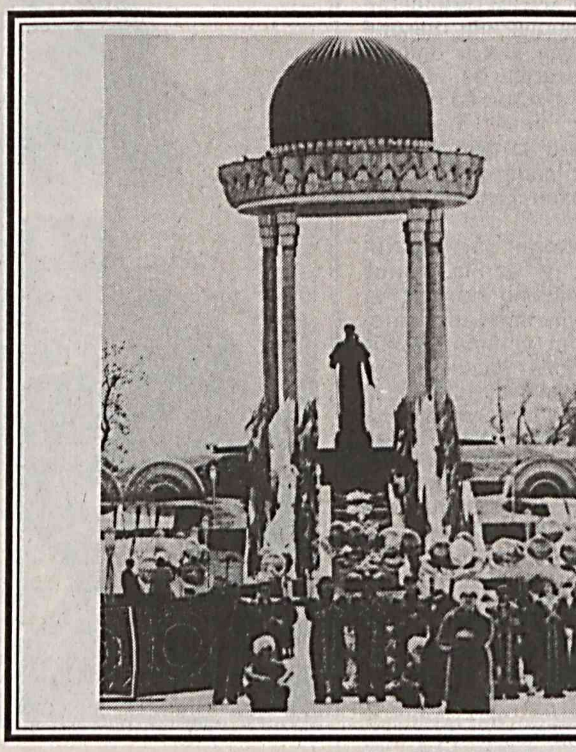

Қизлар гулли рўмол ўрар
Ўзларин қилиб кўз-кўз,
Замин янги кўйлак кияр
келса Наврўз, бўлса Наврўз.
Омоч ҳайдар тиним билмай
деҳқон ила қўш ҳўкиз,
Насибамиз бутун бўлар
келса Наврўз, бўлса Наврўз!..

Сирғали қишлоғи учун ҳақиқий Наврўз ўша боғда бўларди. Барчанинг қалбида кўклам ўзгача тароват билан ўз сепини ёйгандек бўларди ўша кун!

Аланга боғидан нарида — Оқдарё тумани билан чегарада ястаниб ётган Юнустепа адирида улоқ ўйини авжга чиқарди. Томошанинг қизиғи ўшанда бўларди-да, Қўшни қишлоқлардан келишган чавандозлар билан сирғалилик алп қомат йигитлар роса от суришар, кўпкари ўйнашарди. Улоқ қайси чавандозда кетса, ўша тараф улусининг ошиғи олчи! Наврўз байрами куни отлар ҳар қанча дупур-дупур қилишмасин, Юнустепа адири яшнаб тураверарди!

Бир замонлар мана шу заминда жуда улкан боғ ястаниб турган, ўз саховати-ла одамлар дастурхонини лиммо-лим қилган! Юнустепа адири эса чорва моллари учун озуқа манбаи бўлган! Эрта кўкламдан то кеч қишга довур ҳамма ана шу адиру боғларда эркин қанот ёзган!

Шўро замонида эса кўпкари, улоқ чопиш у ёқда турсин, битта эшак юриши учун сўқмоқ ҳам қолмаганди. Лоф бўлса ҳам айтадиган бўлсак, ариқларнинг уватигача пахта эгаллаганди.

Ҳадсиз-ҳудудсиздек кўринадиган пахтазорда кичкина «оролча»дек Аланга боғигина қолганди, холос... Кимсасиз, ҳувиллаб ётган боғда бор-йўғи саккиз-ўн тупча қари зардоли ва олтита улкан терак мунғайиб турибди...

— Бу боғни бузишга журъат эта олмаганликларига сабаб: унда одам хоки туроби бор, — дея ҳикоя қилиб берганди Йўлдош бобо Сувонов. — Аланга бахши ҳу қари тол тагига дафн қилинган...

... Ўшанда Наврўзи олам эди. Аланга бахши «Наврўзи олам»ни Наврўз байрамидагина жўшиб-жўшиб айтарди:

Қизлар гулли рўмол ўрар
Ўзларин қилиб кўз-кўз,
Замин янги кўйлак кияр
келса Наврўз, бўлса Наврўз.

От-улов минганча Юнустепа адирига ошиқаётган чавандозлар-у томошаталаб жужуқларнинг саноғи йўқ. Ям-яшил либос кийган адир кўпкарига ҳозиру нозир. Саҳий қуёш ҳам биллур осмонда қиздиргани-қиздирган. Аланга бахши яратган боғда сумалакларнинг димоқни қитиқловчи бўйи олисларга таралади. Қиз-жувонлар қозон бошида парвона, ўчоқларда олов гуриллайди, мўйлаби сабза ура бошлаган йигитлар тик боқишга иймаъниб юрадиган барчин қизларга сирли нигоҳ ташлаганча ўтин ёришяпти. Алпомиш мисол ойболтани даст кўтариб, улкан ғўлани бир зарб билан иккита қилишади! Бул ажиб манзараларнинг ҳамма-ҳаммаси Аланга бахши қўшиқларида ўз ифодасини топарди.

Ўзиям, бахшиларнинг бахшиси эди-да! Ўйнамаганни ўйнатар, кулмаганни кулдирар, йиғламаганни йиғлатарди. Шундайларгина ҳақиқий бахши бўла олади. Аланга ҳақгўй, чинсўз эди. Дунёнинг ноҳақликлари, замоннинг олчоқ ишлари қўшиғида ифода бўлмасдан қолмасди. Худди шунинг учун бўлса керак, халқ удуми бўлмиш — Наврўз байрамига отилган тош биринчи бўлиб Аланга бахши кўксига тегди...

Булбул хониш қила-қила тонгга яқин бир сония уйқуга кетаркан. Худди ўшал он атиргул ғунчаси чарос очиларкан! Ғунчанинг очилишини кўра олмай армонда қолган қушча яна хониш қила бошларкан. Сумалак пишиши ҳам ўша гулнинг очилишига ўхшайди. Эмишки, тонгга яқин ҳамманинг кўзи пинакка кетган маҳал осмондан тушган фаришталар арши аълодан келтирган «шираси»ни қозонга солиб кетармиш. Сумалакнинг саҳармардонда пишишининг боиси шунда эмиш! Бу — ривоят, албатта! Аммо...

Ўша ривоят — жаллодларнинг қўлига қилич олишига баҳона бўлган.

Ўша ривоят — манқуртлар наздида чинга айланган.

Ўша ривоят туфайли Аланга бахши ҳам шаҳид бўлди...

Сумалак пиширишга киришилганда Аланга бахши қозон бошида достон айтарди, тонггача куйлаб, одамларни зериктирмас, барчага завқ улашарди. Одатдагидек, саҳарга яқин капгир айлантириш тўхтатилди. Одамлар пинакка кетдилар.

Ривоятдаги фаришталар осмоннинг етти қатидан заминга тушиб, шу қозонларга бирор мўъжиза киритдими, йўқми — қоронғу. Аммо сумалак сузар маҳалда қишлоқ томонидан тўртта отлиқнинг қораси кўринди. Нечундир ҳамманинг бирдек эти увишгандек бўлди. Ҳукуматнинг одамлари!... Иккитаси милиция формасида, демак кимнингдир юлдузи сўниши тайин.

Келганлар халойиқни тўплаб маъруза қилдилар. Сумалак — саркит, Наврўз динники, дедилар. Совет одамлари бундай «иллат»лардан фориғ бўлмоқлари даркор, деб уқтиришди.

Қайсидир жувон уввос солди, кимдир болохонадор сўкинди. Кўпчиликнинг дами ичига тушди. Формада келганлар оломонга аланг-жаланг боқарди. Шунда олға шахдам қадам ташлаб чиққан Аланга бахшининг овозидан осмон ҳам гулдирагандек бўлди:

— Одамлар ўз қўллари билан пиширган овқатнинг ҳам «диний»си бўларканми? Ҳаммаси бўлмағур гап! — Дадил гапирди Аланга бахши. — Сумалакка фаришталар «шира» солганини ким кўрибди? Менга қара, ў, Шомурод шапка, агар кўрган бўлсанг, ўша фаришталарни тутволиб, турмага тиқсанг бўлмасмиди? Қайтага сумалак ёнга қоларди! Ўзинг ҳам қўшилишиб ердинг!

Бўлди кулги, бўлди кулги! Милиция формасида савлат тўкиб турган Шомурод учун ер ёрилмади-да!

Йўқ, бунақаларнинг териси қалинроқ бўлади. Шомурод қизармади. Одамларнинггина кулгисидан изза бўлиб, ўчини сумалакдан олди — дошқозонда ёқимли бўй таратиб турган неъмат, таом устига керосин сепиб юборди... Иккинчи қозонни ағдармоққа киришди, кучи етмади! Бўйин томирлари ўқлов бўп келган Шапка ер тепиб, қозон устига тупроқ сочди... Учинчи қозондаги сумалак ҳам омон қолмади...

Бўлди тўполон, бўлди тўполон.

Шапкавойлардан бири бахшини сургай бошлади, шўрликнинг чўққи соқолидан ҳам тортқилаганини ҳамма кўрди. Бахши бир силкиниб, қўлдан чиқди. Озод қушдек гир айлана бошлади. Қўлига чилдирмаси илингани ҳамоно баралла овозда «Наврўзи олам»ни бошлади!

Шомурод шапка Аланга бахшини «Халқ душмани!» деб бостириб бораверди. Халқ эса ҳайрон...

Ажал қисиб турган экан — Шомурод шапка бахшининг елкасидан қаттиқ тутган эди ҳамки, шўрлик бирдан юрагини чангаллади, сўнг шу ернинг ўзидаёқ бандаликни бажо келтирди...

1937 йилнинг қурбонларидан биттаси — Аланга бахши бўлди...

* * *

«Олти миллион тонналик «оқолтин» хирмони бунёд этамиз!» дея аллакимлар кўксига урган чоғда МОНОКУЛЬТУРА деган сўзни айтиш мушкул эди. Айтганинг билан ҳеч бир кимса қулоққа илмас, такрор айтсанг Аланга бахши сингари «халқ душмани»га чиқиб қолардинг.

Бир замонлар ястаниб ётган бепоён адир-у саховатли боғлардан нишона — битта «Аланга боғи» қолган. Одамнинг хоки туроби дафн қилингани учунгина бу муқаддас жойни бузишга хўжалик раҳбарлари журъат эта олмадилар. Яхшиямки, муқаддас саналган жойларга кетмон уриш гуноҳи азимлиги ҳақидаги ақида кимсалар шуурида мужассам! Йўқса...

Аланга бахшининг ўлимидан кейин нақ эллик йил ўтгач — 1987 йилда яна бир мудҳиш воқеа юз берди.

Эмишки, қайсидир «ақли дониш» Наврўзнинг диний байрам эканлигини исбот этганмиш. «Наврўз тақиқлансин!»... деган буйруқлар пайдо бўлди...

Оддий мактабларда ҳам Наврўз ўтказилиши тўхтатилди...

— Э, халойиқ! — Овози ўкраб чиқди бир кун Йўлдош бобонинг. — Бу не кўргулик? Қайта қуриш заминида кимнингдир фасоди наҳот рўёбга чиқиб қолса?! Бул хатолик ҳам ошкор бўлар бир кун! Ҳозирча биз битта савоб ишга қўл урсак...

Сирғалиликлар оқсоқолнинг гапларини берилиб тингладилар. Аланга боғи этагида дала шийпони қуриш учун ҳашар бошладилар. Шийпоннинг пойдеворига қўйиладиган ёғочга биринчи бўлиб Йўлдош бобонинг ўзи пойтеша урди-ю, алҳол кўкрагини чангаллади...

1987 йили кимнингдир зуғуми заҳри ила ҳижратга юз тутганлардан бири — Йўлдош Сувонов бўлди...

* * *

Ўлкамизда кўклам нафаси уфуриб, гул-чечаклар тароватин кўз-кўз қила бошлаган маҳал Аланга боғида тонгларни қаршилаш хуш ёқади одамга. Тонгги шабада кезаётган боғни оралаб ўтгач, рўпарадаги шийпон ҳовлисига ўрнатилган сўрида ўтиргингиз келади. Олам ёшаришини томоша қиларкансиз, қулоғингизга мунгли қўшиқ эшитилгандай бўлаверади:

Қизлар гулли рўмол ўрар
Ўзларин қилиб кўз-кўз,
Замин янги кўйлак кияр
Келса Наврўз, бўлса
Наврўз.

Ҳа, она заминимиз ҳали жуда кўп маротаба янги «кўйлак»ларини, яшил либосларини кияверади, ол юзли қизлар шунга монанд гулли рўмолларини ўрайверишади, Наврўз ҳам канда қилмай келаверади! Мустақиллик шаббодасида халқимизнинг бу қадимий байрами янада қадр топаверади.

Тўлқин ЭШБЕК,
Мадинахон ИМОМКАРИМОВА.

МУНАЖЖИМЛАР ТАЪБИРИ

(10 — 16 апрель)

ҚЎЙ
(21.03 — 21.04)
Ҳафтанинг бошларида айрим масалаларда муаммоларга дуч келасиз. Дам олиш кунларида мириқиб ҳордиқ чиқарасиз.

БУЗОҚ
(22.04 — 20.05)
Душанбада кайфиятингиз хуш бўлади. Сешанбада шахсий келишмовчиликлар юз беришидан сақланинг. Ҳафтанинг қолган кунларида кўпроқ дам олинг. Дўстлар даврасида бўлинг. Якшанбада соғлиғингиз хусусида ўйлаб кўринг.

ЭГИЗАКЛАР
(21.05—21.06)
Навбатдаги ҳафта сиз учун бироз оғирроқ келиши эҳтимоли бор. Агар ҳафта давомида атрофдагилар билан келишмовчиликка бормай, кайфиятингизни бузмай юрсангиз, ўзингизга яхши бўлади. Дам олиш кунларида соғлиғингиз хусусида ўйланг.

ҚИСҚИЧБАҚА
(22.06 — 22.07.
Ҳафтанинг бошида моддий рағбатга эга бўласиз. Жума куни амалий битимлар тузиш учун қулай.

АРСЛОН
(23.07 — 23.08)
Ҳафтанинг дастлабки кунларида айрим муаммоларга дуч келишингиз мумкин. Лекин бу тезда ўтиб кетади ва кейинги кунларда молия ҳамда бизнес соҳасидаги ишларингиз бароридан келади. Якшанбада мириқиб ҳордиқ чиқаришни унутманг.

ПАРИЗОД
(24.08 — 22.09)
Ҳафта боши ва охири бизнесга оид ишларни бажариш учун қулай. Чоршанбада моддий аҳволингиз яхшиланади. Шанбада маҳбуб ёки маҳбубангизни қувонтиринг.

ТАРОЗИ
(23.09 — 22.10)
Душанба амалий битимлар тузиш учун қулай. Чоршанба ва пайшанбада соғлиқ ва шахсий муносабатларда айрим муаммоларга дуч келиш эҳтимоли бор. Жумада ажаб пулингиз кўпайиб қолса эмас. Дам олиш кунларини табиат қўйнида ўтказганингиз маъқул.

ЧАЁН
(23.10 — 22.11)
душанбада ёқимли харидлар қиласиз. Чоршанба ва пайшанба кунларида моддий аҳволингиз яхшиланиши, шунингдек, бизнес соҳасидаги саъй-ҳаракатларингиз яхшигина самара келтириши кутилади. Дам олиш кунларини оила даврасида ўтказинг.

ЎҚОТАР
(23.11 — 21.12)
Навбатдаги ҳафта сизга ажойиб туҳфалар келтиради ва шу жиҳатдан энг яхши ҳафталардан бири бўлиб қолади. Душанба ва чоршанба кунларида моддий тарафдан аҳволингизни яхшилаш имкони туғилади. Ишингизда унум ошади. Жума куни эса бизнес соҳасида сизга омад кулиб боқади. Дам олиш кунлари маҳбуб ёки маҳбубангизни қувонтиринг.

ТОҒ ЭЧКИСИ
(22.12 — 19.01)
Душанбада лақиллатиб кетишларидан эҳтиёт бўлинг. Чоршанбада турли хабарлар тинглайсиз. Кейинги кунларда соғлиғингиз хусусида ўйлаб кўрмоғингиз керак бўлади. Дам олиш кунларини осойишта ўтказишга ҳаракат қилинг.

ҚОВҒА
(20.01 — 18.02)
Ҳафтанинг биринчи ярми амалий битимлар тузиш ва моддий аҳволни ўнглаш борасида хайрли келади. Кейинги ярмида эса кўпроқ дам олишингиз, яхши харид қилишингиз мумкин.

БАЛИҚ
(19.02 — 20.03)
Ҳафта мобайнида кўпроқ соғлиғингиз хусусида ўйлашга тўғри келади. Шунга қарамасдан режалаштирилган ишларни бажаришга ҳаракат қилинг. Якшанбада молиявий рағбатга эга бўласиз.

АДОЛАТ

Муассис: Ўзбекистон «Адолат» СДП Сиёсий Кенгаши ва «Адолат» газетаси ижодий жамоаси.

Бош муҳаррир: Тўхтамурод ТОШЕВ

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:
Турғунпўлат ДАМИНОВ, Абдували ҒУЛОММАҲМУДОВ, Улуғбек ДОНИЁРОВ, Анвар ЖЎРАБОЕВ, Акмал ҚОСИМОВ, Тўхтамурод ЖЎРАЕВ, Рустам АҲМАДАЛИЕВ, Акбархўжа РАҲИМОВ, Каримжон РИХСИЕВ, Равшан ҲАЙДАРОВ, Мурод ҚАЛОНХОНОВ, Дилмурод ҚИРҒИЗБОЕВ.

Мулоқот учун телефонлар:
Қабулхона — 133-41-89.
Хатлар ва шикоятлар бўлими — 136-55-64.
Эълонлар бўлими: 136-55-96.

Навбатчи — Илҳом СИДДИҚОВ.

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 140.
Буюртма Г— 307,
ҳажми—2 табоқ. Офсет усулида босилган.
Қоғоз бичими А—2
Газета IBM компьютерида терилди.

Мақолада келтирилган факт ва рақамлар учун фақат муаллифлар жавоб берадилар.
Қўлёзмалар муаллифларга қайтарилмайди.

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси.
Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41.

Босишга топшириш вақти—20.00. Босишга топширилди 20.30.

МАНЗИЛИМИЗ:
700047, Тошкент шаҳри.
Матбуотчилар кўчаси-32.